Auditâ voce tonitrui, ſorore plorante, Benedictus inveſtigare non valet, ex qua voce vox è cœlo procedit: etenim non venit in eius ambitum mentis; pluviam oriri potuiſſe è fletu ſororis. Hinc Deus tonat *in voce ſua mirabiliter. Mirabiliter*, dum voci plorantis procellâ reſpondit æther: igitur miraculum novum; quod procederet vox cœli ex clamore lachrymarum. Hoc prodigium, ſed non magnum, ut cognoſceretur mirabiliter prodigium: quandoquidem fuit inſigne portentum; in procellam, denſaſque turbine pluvias, cœlo ſereno converti Sororis lachrymas. Dicit contextus. *Ab interioribus egredietur tempeſtas.* Tempeſtas ab eſterioribus oritur, ſi gravidæ nubes: ab interioribus, temperie ſerenitatis. Occultæ dicuntur lachrymæ, ſitu interiore. Unde *lib.* 11. *cap.*37. Plinius inquit: *Hinc fletus & rigantes orarivi. Quis ille humor eſt in dolore tam fœcundus & paratus? Aut ubi reliquo tempore?* Si pluvia ex exterioribus, fieret naturaliter; ſed videnda mirabiliter; quippe pluvia voluntaria, à Numine ſegregata, ut in prodigio emineret Sponſa: diciturque, *Ab interioribus egredietur tempeſtas*; quia in tempeſtatem vertit Scholaſtica lachrymas.

Verſ. 9.

Quæ pectoris ocultis Scholaſticæ.

Plin.

25 Ita enim per illam fecit Deus *magna & inſcrutabilia*, dum in contentionem fratris exhibuit portenta. *Magna* quoniam viſa ex tempeſtate celebris inundatio, undique cœlo ſereno. *Inſcrutabilia*, quippe novum meteoron viſum eſt, materiâ obſervatâ, ex qua: igitur vidit Benedictus totam molem tempeſtatis, ex fletu atque lachrymis Sororis. Iam ſcit, quid ſit, dum quæſivit ſic, *Quid eſt?* Cognovit Sororem factricem pluviæ. Manere dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ, Pridem

Unde in haccine procella miracula magna & inſcrutabilia.

——Subitò cum luce fugatâ,
Horruit imbre dies.

Val. Flac. 2. v.51.

Pòſt ab illo cognita tempeſtatis origo (ut verbis Virgilij utar, 3. *Æneid.* v.518.)

Poſtquàm cuncta videt cœlo conſtare ſereno.

Virgil.

Aſtipulatur Gregor. d. *Benedictum* (ſubdit) *voluiſſe aliquid, ſed minimè potuiſſe ::: virtute Omnipotentis Dei, ex fœmina pectore miraculum invenit.* Ignorabat Benedictus, dum vidit ſubitò cataclyſmum, *Quid, à quo, & ex quo* factum. Dum procella, conſentiendo, ceſſavit, totum cognovit; quippe in ſororis pectore, factum, ut miraculum, invenit: igitur fletum qui in oculis, vidit in nubibus aeris, lachrymas converſas in aquas multas, inundationemque pluviæ in ſerenitate cœli; viſo etiam ex ſororis pectore ampliore miraculo, ubi fulgura micabant, ætherâ clarâ & ſudo cœlo. Deſcribit articulum graphicè Virgilius d. *lib.*8.v.524.

Gregor. Magn.

In uno tria prodigia.

—Improviſo vibratus ab æthere fulgor
Cum ſonitu venit, & ruere omnia viſa
repentè
Tyrrhenuſque tubæ mugire per æthera
clangor.
Suſpiciunt: iterùm atque iterùm fragor intonat ingens.
Arma inter nubem cœli in regione ſerenâ
Per ſudum rutilare vident, & pulſa tonare.

Virgil.

26 Quia iſthæc portenta expoſita, Benedicto dicit Beda, ſerm. de *S. Scholaſtic.* Tom. 7. *Ecce miracula cernis inſignia, cœlo terraque probata. Quam nova miracula mundo! Quam multis laudanda præconijs!* Cœlo claro defluit nimbus, cùm in cœlo audita fuerit vox eius, egrediente tempeſtate ab interioribus in Sororis pectore; & parta ab illa victoria, quippequàm Deus fecit lunam in tempora. *Gaude iam virgo Dei tantis ſublimata triumphis* (ſubdit Beda) *exulta Benedicte, Pater ſanctiſsime Patrum, Doctor dulciſsimè Doctorum.* Exulta, etenim non ita gloriareris, ſi viciſſes. Mane, ut Sororis experiaris meritum, eiuſque aliquod ſpecimen, quod viſurus eſt poſt triduum *Elevatis in aera oculis, vidit* (inſit Gregor. quò ſupra.) *eiuſdem Sororis ſuæ animam, in columbæ ſpecie, cœli ſecreta penetrare.* Non nova viſio in viſione nova, cùm cognoverit ſpiritum: ſemper enim illam vidit curſu tendentem in cœlum. Ut requieſceret, volavit: pennaſque columbæ aſſumit; equidem cum ſit columba, in qua reſplendet perfectionis atque charitatis flamma; in meta, ſcopo volantis patuit perfectio & virtutis & amoris. *Volatus columbæ ſpeciem harmoniæ perfert*: ait Viperan: Orat. 4. de *Perfecto homin. ſtatu*, ex Platone in *Phædro*, & Virgilio, 6. *Æneid.* à v. 202.

Ven. Beda.

Idem.

Grego Magn.

Cur petit ſecreta cœli ſub ſpecie columbæ.

Ant. Viper.

Tollunt ſe celeres, liquidumque per aera
lapſæ,
Sedibus optatis ſidunt,
Diſcolor unde auri per ramos aura refulſit.
Sic leni crepitabat bractea vento.

Virgil.

Iter docuit in cœlum muſica, in alarum columbæ motus harmonia: ad illumque volavit columbæ pennis, cui muſica applauſit in utero genitricis. Lucas contile pinxit volantem candidiſsimam columbam, cuius myſterium delicabat lemmatis forma: *Intus & extra.* Adi Ioachim. Camerar. *Centur.* 3. *Emblem.* 59. Oſtendit Scholaſtica cordis conditionem, dum columbæ in exitu præ ſe tulit ſpeciem: cecinit intùs ante lucis ortum: & etiam extrà, dum exivit in cœlum.

Columba in volatu motus, alarum plauſus.

Muſica multis fuit incitamentum amoris: Inquit Menander in *Siren.* Aſſentior: cæterùm in Scholaſtica muſicæ incitamentum fuit amor: hic enim uſque collocata in cœlo, illam illexit à genitricis utero. Ita, ut ait Theognides

Menand

Perſonat & cithara ſacrati carminis.

Theog.

27 Dum Benedictus in cœlum erigit lumina, in columbæ ſpecie apparet Soror elevata ſuper æthera. Videt, de eius gloria gaudet, atque de propria manſione dolet.

Viſa columba ſibi, rutilantibus aëra pennis
Quæ ſecat: Euge Soror, ſic ait: Ecce
ſequor.

Buenori d.

Afferri corpus iubet, *ut munus, quod una mater contulit, nec cœli ianua, nec terræ ſepararet ſepultura, ſed una corporum arca.* Amor unà alligat, quos natura una conſtruxerat.

Beda d.

———Poteris nec morte revelli:
Ut quos certus amor, quos hora noviſsima
iunget,
Componi tumulo non invideatis eodem.

Ovid. 3. *Met.* fab. 4.

In rem ocurrit Parthenopes (ideſt, Virginis) imago, apud Alexandr. Neapolit. *lib.*2. *cap.* 1. ex quo decerpſit Chartar. de *Imag. Deor.* fol. 64. *Ibi ſtatua Apollini erecta, quæ præter alia inſignia, columbam in humero habebat.* Columba, ſignum amoris, modò videtur in Solis humeris; dum Scholaſtica pro ſepultura ducitur in fratris clauſtra; cui ſervit humero uno, donec cadaver collocetur in loculo. Hæc expreſsior imago virginis, tam in gloria, quàm in terra. In gloria dum, uti columba, Scholaſtica ſecat adyta cœli: in terra, dum cadaver effertur in humeris Benedicti, occidentis myſticè Solis, propter radiantis ſplendorem lucis. Vultus Sororis virginis attollit morte iacentes:

Alex. Neapol. *Imago Apollinis*

Cadaver Scholaſticæ effertur humero Benedicti.

Miratur, rerumq; gnarus, imagine gaudet,
Attollens humero.

Virgil. d. v.730

DIDASCALIA VI.

Cordis Auguſtini flamma, univerſa mirabilia.

1 IN ſingulare miraculum ſingularis amoris Auguſtini, dirigitur iurè huius totum propoſitum Didaſcaliæ: igitur in ſtuporem cor eius vivit in morte, videturque motu ſine vita vitale. Quàm aptè pingitur (cum lemmate *Charitas*) flammas ignivomum vibrans! Imò totum flamma eſt, atque ſcintillarum fons; igitur ibi Numen excitavit incendium, ignem mittere intendens in terram cordium. *Habet charitas & mortem & alas*; inquit Iacob. de Voragine, de *Sanctis*, ſerm. 207. Hinc Baptiſta Pius ſuccinit:

Charitas flammeâ Auguſtini teſſera.

Amoriſque volatilis ignis,
Circumque volaſtis amores.

Bapti Pius. *Eius cor mortuum alatum.*

Alas & mortem miramur in Auguſtini corde, prævalente acri charitatis igne: alas, quas amor movet: mortem, quia iacet; ut miraculum videatur, dum ſine motu movetur, factum præ flammis,

Volitantis frater amoris.

Tibull. 2. 5. v. 39.

Aperiatur ſiparium in huiuſmodi prodigium. *Defuncto Auguſtino* (inquit Torellus in *Hiſtor. Auguſtinian.* Ann. 430.) *antequàm venerandum eius corpus terræ traderetur; deſcendens de cœlo Angelus, integrum illius cor à pectore avulſit: quod poſteà multis abhinc annis integrum & incorruptum, ac ſi vivere tunc ceſſaſſet, mirabiliter deportavit, donoque dedit cryſtallino vaſe incluſum, Sigiberto, Epiſcopo Lugdunenſi.* Idem Bonifac. Bagatt. de *Admirand. Orb.* Tom. 2. lib. 6. cap. 3. Append. 5. n. 18. & *lib.* 7. *cap.* 1. §. 8. n. 7. Etiam Auguſtin. Vvichmans in *Diar. Eccleſiaſtic. Sacr.* qui addit: *Cor incorruptum conſervatur. Nonnulli volunt arcanis ſacrorum vulnerum Chriſti ſtigmatibus ſauciatum fuiſſe. Sigibertus accepto in cryſtallo corde, per totam diœceſim, congregato populo, hymnum* Te Deum Laudamus, *cantari iuſsit: cùmque perventum eſſet ad verſiculum*, Sanctus, Sanctus, Sanctus; *viſum eſt cor novo miraculo, commoveri, palpitare & exultare, ac ſi recens fuiſſet ſauciatum illa ter admirabili ſagittà S. Trinitatis. Similes motus habuiſſe fertur in anniverſaria die, cùm eo in altari depoſito, ſacrum fieret; quoties SS. Trinitas à Sacerdote exprimeretur: vel liber eius* de Trinitate *conſcriptus, coram eo expanderetur. Idem facere ſolitum in Miſſa, quoties* Sanctus, Sanctus, Sanctus, *recitabantur. Inſuper, quo tempore publicè ſolebat exhiberi, neminem hæreticorum auſum fuiſſe eam Eccleſiam intrare: quod ſiquis attentaſſet, in limine divinitùs enecabatur, vel ſupinus proſternebatur.* Eadem apud præf. Bagatt. *lib.*6. *cap.*2. §. 5. n. 1. Ferrandus etiam refert, apud

Torell.

Evulſum ab Angelo, & cryſtallo incluſum.

V Vchi. *Stigmatibus Chriſti inſignitum.*

Ad expreſsionē S. Trinitatis movetur.

Hæretici ibi ingredientes, cadunt, vel intereunt.

eundem, d. *lib.* 5. *cap.* 3. in Appendic. n. 3. Picinell. 3. *Mundi Symbol.* n. 556. Iordan. de Saxonia, Cornell. Lancellot. & Engelgrave in *Pantheo cœleſti.*

2 Appoſitè flamma eius cordis hieroglyphicum, propter immobilis motum. *Auguſtin cur flammæ ſimilis?* *Stat, & volat*: ſimul *Quieſcit in motu.* Vide dicta *Tom.* 5. *T.* 10. *D.* 6. *à n.* 5. Hoc inſigne Seraphicæ ſuperioris charitatis, & amoris plenitudinis. Totum apprimè in ſpeciem, per Evangelicum Vatem. Vidit Dominium ſuper ſolium excelſum & elevatum: iuxtà in ipſo throno Seraphim, & unicuique ſex alæ. Iſai. 6. 2. *Stabant*, ſed duabus alis *volabant.* Alis pectoris cor & flammam eius demonſtrantes, *Eodem ſemper in loco alas excutiebant* (ait hìc Doctiſſ. Sanctius, *n.* 15.) *quaſi ludibundi,* Sanct. *Seraphim humanus* *& lætitiâ geſtientes* ::: *eo igitur alarum motu, quaſi flabello quodam videntur incendium illud amoris refrigerare in ſuo aut in divino pectore cui aſſiſtunt. Vis ergo amoris ardentiſſimi, atque, ut ita dicam, violentiſſimi, eo ſymbolo ſatis accommodè ſignificatur.* Vox cantici antiphonici audita nova, quippe tunc oculta, Verſ. 3. manifeſta myſteria. *Clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus.* Anſelm. in *Apocalyſ.* 4. Anſelm. ſubdit: *Ter Sanctus, quia Trinitas in perſonis: Dominus Deus, ſemel, quia unitas in Deitate.* Graphicè ac floride Carpenteius, *Carm.* 1.

O Sanctum, Sanctum, ò Dominum ter denique Sanctum!
O Regem armorum Dominum, belliquepotentem!
Sanctus enim Pater ille igens totius origo
Fonſque boni, magnum qui complet numine mundum.
Carpent *Sanctus & ille Patris Supremi Filius, ante*
Luciferum genitus, melioris Conditor ævi.
Vox Summi, ſenſuſque Dei, quem fudit ab alta
Mente Pater, magniq; dedit conſortia regni.
Sanctus & ille ignis, divini fomes amoris,
A Genitore fluens per Natum, numine eodē
Amborum communis amor.

Alia vide *Tautolog.* 5. *D.*2. *n.*11.

3 Nomine *Domini*, ſeu *Adonai*, olim ſignabatur Deus. Aliquid magnum vel cognoſcentes latebat. Unde Salomon illuſtratus dicit: *Non didici* (per Enallagen, Enallage pro *Non didiceram, Non noveram*) *ſapientiam, & non novi ſcientiam Sanctorum.* Prov. 30 3. At quid tunc novit? Dicit: *Quis aſcendit in cœlum, & quis continuit Spiritum: Quod nomen eſt eius, & quod no-* Verſ. 4. *men filij eius, ſi noſti.* Loquitur Synagogæ. *Deum noſti, ſed perfectè non noſti:* ſubdit Alapide. Alapid. Deum imperfectè noverat, quippe in eſſentia noverat unum, ſed ignorabat in perſonis Trinum. Non novi ſcientiam Sanctorum, ut diceret Sanctum, Sanctum, Sanctum. Non ſunt tres naturâ diſcreti; ſed tantùm perſonarum proprietate diſtincti. *Sanctus, Sanctus, Sanctus,* ſed *Dominus Deus.* Spiritu ductus Siracides, cognoſcens Dominum Deum exercituum; ut eum liberaret, *Invocavi* (dixit) *Dominum, Patrem Domini mei: & laudabo nomen. Laudem dicam tibi, & benedicam nomini Domini,* Eccli 51 à 14. Non nomina, ſed *Nomen*; quia *Una eſt divinitas, nomemque Trinitatis, unus Deus eſt*: ait Hieronym. in *Matth.* 28. Ita enim Deus cognoſcitur perfectè, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus-Sancti. Modò lucem accipit illud Davidis: *Confiteantur nomini tuo magno; quoniam terribile* (Hebr. *Admirabile*) *& ſanctum eſt: & honor Regis iudicium diligit.* Pſalm. 98. 3. Hìc non dicitur abſolutè nomen, ſed *nomen magnum*; de quo etiam Ierem. 44. 26. *Ecce ego iuravi in nomine meo magno, ait Dominus.* *Quid ſit Magnum nomen Dei?* Idem *Ioſue*, 7. 9. Quodnam eius nomen magnum, ut hìc ſignetur ita glorioſum? *Secretiores Theologi* (ſubdit hìc Genebrard.) *Tetragammaton ineffabile intelligunt; quod more reliquorum divinorum nominum non deſignat effectus & operationes Dei; ſed ipſammet eſſentiam puram ac ſimplicem, cum ipſius interioribus proprietatibus, Perſonas haud dubiè conſtituentibus, abſque ullo ad opera, extra poſita reſpectu* (*cuius myſteria lege apud Rab. Ioſeph Gigatella,* in Saaré-Orah) *q. d. Colant te cum tuo illo nomine repræſentante eſſe tuum incomprehenſibile, tuam eſſentiam mirabilem, internaſque ipſius proprietates, ſecundum quas reipſa & actu es trinus. Myſteria illius magni nominis agnoſcant, ac venerentur: te unum videlicet eſſentiâ, trinum perſonis: unam eſſenciam, tribypoſtaton: ideſt, ter ſubſiſtentem, ſive in tribus hypoſtaſibus: quod implendum prædixit Tobias: Nomen enim magnum invocabunt in te.* Iob. 13. 15. Nonem enim Dei eſt unius divinitatis: nomen Dei magnam, trinæ in eadem natura hypoſtaſis. Notus in Iudæâ Deus; ſed non perfectè: perfectè, cum in Iſraël invocetur magnum nomen eius: quod quidem innoteſcet præconium; ubi confiteatur Deum unum & trinum: trinum in perſonarum diſcretione; unum, in ipſa identitate ſubſtantiæ. Di-

Dicam quod Martialis de Hermete, *lib.* 5. *Epigram.* 25.

Martial *Omnia ſolus, & ter unus.*

4 Tametſi Talmudiſtæ inficientur in eſſentia divina Perſonarum Trinitatem; plures priſcorum Rabb. cognoverunt, & de illa diviniſque proceſſionibus (ex revelatis ſacris Vatibus) ſcripſerunt. Fusè Tom. priorib. argumentum aſtructum: adiſis 1. *T.* 2. *à n.* 11. *&* 19. *T.* 4. *n.* 9. *& D.* 14. *n.* 16. 3. *T.* 6. *à n.* 2. *& D.* 1. *per tot.* 4. *T.* 4. *à n.* 14. *& D.* 1. *per tot.* 5. *T.* 3. *à n.* 60. *& T.* 10. *n.* 5. Rab. Nehemias in *Miſdras Tehillim*, Myſterium aſſerit, ex eo quòd legitur in libro *Rabboth*, de Iacob, in Meſopotamiam pergente; Geneſ. 28. 11. 18. *Unde Iacob ſignum Trinitatis?* *Manè tulit lapidem quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum.* Cùm verſ. 11. præmitteretur, *Tulit de lapidibus, qui iacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormivit in eodem loco*; arbitrati ſunt tres ſuppoſuiſſe lapides, qui in unum converſi ſunt; in ſpeculum myſterij SS. Trinitatis, quâ in unam eſſentiam coëunt tres hypoſtaſes: hac de cauſa evigilans, dixit: *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam. Pavenſque, Quàm terribilis eſt,* inquit, *locus iſte! Non eſt hìc aliud, niſi domus Dei & porta cœli.* Per huius myſterij fidem, Scalâ poſitâ, itur gradatim ad aſtra.

Splendet enim verum vero de lumine lumen.
Iacob. Bill. *Ut genitum agnoſcens, noverit ingenitum*
Una trium Deitas, una eſt ſententia, ab uno
Idem eſt & Verbi Spiritus atque Patris.

Videbimus ex alio Rabbino, quomodò in cunctis unum ſunt tria principium; referente terminis Platonicis ordinem emanationum.

5 Hic eſt Rab. Schabthe apud Athanaſ. Kircher. Tom. 3. *OEdip. Copti*, in *Theatr. Hieroglyph.* Anaceph. cap. 1. Argum. 4. pag. 587. *Sapientes Cabalæ* (inquit) *ſeu Theologiæ tres primarias Numerationes in Myſterium aſſignant; quæ ſunt Corona ſumma & Sapientia, & Intelligentia in æquali dignitate, quaſi ſummè Unum-quid-eſſe.* *Quibus nominibus tres divinæ perſonæ ſignatæ?* *Omnes Numerationes ſunt unitas; licet tres primariæ Corona, Sapientia & Intelligentia, quæ ſunt tres mentes, non ſint niſi patefatio & diffuſio centri, quod comprehenditur tribus delubris, ſeu circulis in myſterio luminis primordialis, luminis ſplendidiſſimi, & luminis ſplendidiſſimorum ſplendidiſſimi; quæ uniuntur ipſi centro in myſterio nominis radicalis, ſive eſſentialis. Centrum ſimpliciter & abſolutè eſt unum, & omnia comprehenduntur in eo, nempè in unitate. Per tres mentes pateſit abſconditum, reconditum & occultum, quod eſt in ipſeitate eius: & nulla differentia eſt, niſi quod tria, quæ comprehenduntur in unitate: verùm in tribus mentibus diffunduntur & pateſiunt, quòd quælibet illarum eſt mens per ſe; & propter hoc ſunt in æquali dignitate, quaſi ſummè Unum-quid: verùm non unum propriè & ſimpliciter, uti ſunt in ipſo centro; qui in ipſo centro nullum cernitur delubrum, ſed tantùm unitas centri. Nec eſt obijciendum: Si ita, non erunt in æquali dignitate, quaſi ſummè Unum-quid; ſed erunt dignitate inæquali, ut tria. Nulla eſt obiectio, quia hæ tres non ſunt, niſi manifeſtatio veritatis centri, & illæ uniunt ſe radici ſuæ, eo modo quo illæ nihil aliud ſunt, quàm unitas centri: & manifeſtum nihil eſt, niſi quod in abſcondito latuit; propter hoc illæ ſunt in æquali dignitate, quaſi ſummè Unum-quid, quia de centro uno prodierunt, & centrum patefactum eſt in illis. Inde percipitur unitas omnium Numerationum, quoniam hæ tres Mentes propinquæ ſunt emanativo ſuo. Lumen earum magnum valdè; ita ut impoſſibile ſit creatis frui lumine earum. Omnes ſunt virtus una unitatis ſuæ perfectiſſimæ, & abſolutiſſimæ, quæ abſque fine & termino comprehendit totum numerum.* Totum videtur excerptum à Platone, etſi Marſill. Ficinus. in *Epiſt.* 3. lib. 2. aſſerat: *Trinitatis Chriſtianæ ſecretum in ipſis Platonis libris numquàm eſſe aſſero.* Umbram ſaltem videre, neceſſe eſt, ut in multis Mercurij Triſmegiſti teſtimonijs, uti illud apud Lactantium Firm. de *Sapientia* lib. 4. cap. 22. *Lumen ego ſum, Mens Deus tuus, Mentis verò germen, lucens Dei filius.* Alia ſimiliter quæ exhibebimus, Tautolog. 7. n. 18. & *Tautolog.* 8. n. 18. Imò in *Hymno* dicato Numini, ait triſagio, ut audivit Iſaias:

Sanctus, omni poteſtate validior.
Sanctus, omni excellentiâ maior. Merc. Triſ.
Sanctus, omni laude melior.

Ita apud Kircher. ubi dudùm in fin. & Cœl. Rhodigin. *lib.* 22. *cap.* 4. ubi videris ex Platone cur in tribus ſumma unitas, ſumma veritas, & ſumma bonitas: nam ſi præter unam eſſet alia, non eſſet ſumma. *Quibus rationibus aſtruat Plato.* Si non una veritas & una bonitas; aut una habet quod altera, aut non? Si habet, una eſt: ſi non habet, neutra eſt ſumma.

6 Verba quibus ſuam cogitationem exponit præfatus Rabinus, malè audient apud

apud Orthodoxos, quippe non eadem cum illis, quibus à lacte catholicè imbuimur: ſcireque debent huiuſmodi phraſes ſtylum Gopticorum Sacerdotum redolere; cui pedibus hæret Plato, huiuſque aſſeclæ, ut Iamblic. Proclus, & ex catholicis duo Dionyſij, Areopagita, de *Divin. nominib.* & Alexandrinus, *Contra Arrian.* Hinc Tertullianus notatus à Beato Rhenano, quia myſterium SS. Trinitatis in unitate ſubſtantiæ; ſeu Uſiæ. *Adverſ. Praxeam*, cap. 2. ſic explicat: *Unus ſit omnia, dum ex uno omnia, per ſubſtantiæ ſcilicèt unitatem; & nihilominus cuſtodiatur œconomiæ ſacramentum, quæ unitatem in Trinitatem diſponit, tres dirigens Patrem, & Filium, Spiritum-Sanctum. Tres autem non ſtatu, ſed gradu: nec ſubſtantiâ, ſed formâ: nec poteſtate, ſed ſpecie: unius autem ſubſtantiæ & unius ſtatus & unius poteſtatis; quia unus Deus, ex quo & gradus iſti, & formæ & ſpecies in nomine Patris & Filij, & Spiritus-Sancti deputantur.* Idem in *Apologetic.* cap. 21. Propter huiuſmodi voces legentibus incognitas, torvè aſpectum teſtimonium; ſed orthodoxè, modò cum Theologis Scholaſticis *Gradus* intelligatur pro Notione: *Status* pro Subſtantia: *Forma* pro Proprietate: *Species* pro modo habendi; ut exponit Iacob Pamel. utroque loco ſtrictè, latèque *Paradox.* ultim. in *Tertullian.* Numerum ſignant ſine diviſione, quia quilibet Trinitatis eſt alius, ſed non eſt aliud. Undo uti dixi, *Tom. 3. T. 6. n. 3.*

Tertullianus quibus vocibus?

Tertull.

Pater alter, ſed gignendo:
Natus alter, ſed naſcendo:
Flamen, ab his procedendo:
Tres in unum ſubſiſtendo.

Hildebert.

7 Siccine Catholici, quia Deum unum, & in perſonis trinum decet ſanctitudo; confitemur eius nomini magno: verùm ut Pſalmiſta monet: *Honor Regis* (ideſt, Chriſti) *iudicium diligit.* Nexus admirabilis! Quorsùm de honore Chriſti hìc inſeritur iudicium, ubi Dei trini & unius profitemur nomen magnum? Ut non fiat idem iudicium de Salvatore, ac factum de Trinitate, ſi humana mens ſcrutetur, quod credendum; dum omninò *credendum, non ſcrutandum*; ut ait Bernardus, 5. de *Conſiderat.* n. 18. Aliter de Chriſto iudicandum ac de Trinitate fit iudicium, contrarietate quadam inter mirabilia nova; ut Deus faciat nova immutando mirabilia: honorque Chriſti in eius conſtitutione, econtrariò perducetur in iudicium, dum fidei magnum Trinitatis exponitur ſacramentum; quoniam ſi in Deo tres perſonæ & una natura, in Chriſto duplex natura & una tantùm perſona. Hildebert. d.

Ubi ſup v. 4.

Bernard

Myſterii Incarnationis oppoſitum Trinitatis.

In tam nova ligatura,
Stat utraque natura.
Hic aſſumptus eſt in Deum,
Nec conſumptus propter eum.

Hildebert.

8 Non enim ſcrutandum inſcrutabile myſterium, & ut fides habeat locum, & ne opprimatur à gloria humanum leve iudicium: equidem ſi comprehendere poſſet iudicium humanum, nec eſſet magnum, neque divinum myſterium. Hinc confertur Iridi; cuius imago in imaginem trinæ hypoſtaſeos, & unius divinitatis, *erat in circuitu ſedis*: Iriſque dicta Thaumatis filia (Vide Natal. Comit. 8. *Mytholog.* cap. 21.) ideſt, admirationis; quippe *Una & tricolor*, in quibus nullus altero potior, ſed idem lumen vario profectò colore, admirabili luce, qua fulget radius, & uno lumine trinus. Sic myſterium Trinitatis eſt totum admirationis. igitur licèt ſine numero ibi numerentur tres, hi certè tres in Deitate unum ſunt; ut *ſpiritus intelligentiæ*, etiam in homine, ſit *unicus & multiplex*: unus quoad ſubſtantiæ divinæ conſtitutivum; multiplexque in neceſſariam diſcretionem perſonarum. Venant. Fortunat. *lib. 3. v. 273.*

Synata Trinitas in Iride.

Apoc. 4. 3.

Baſil.

Sapient. 7. 22.

Eſt Deus (alta fides!) unus tribus, & tribus unus.
Nam pater, & genitus, quoque ſanctus ſpiritus unus:
Perſonis proprijs ſtat tribus unus apex.

Venant.

Suffragatur Baſilius ſub eadem metaphora, in Iridis ſimilitudine. *Sicut in Iride colorum diſcrimina clarè cognoſcimus:* & tamen alterius ad alterum *diſſidium ſenſu percipi nequit; ita proprietates trium hypoſtaſeon (perinde ac flos quidam eorum colorum qui in Iride viſuntur) in ſingulis perſonis quæ in S. Trinitate creduntur, ſeparatim relucent: eius verò proprietatis, quæ ſecundum naturam eſt, nulla alterius perſonæ ad alteram, differentia excogitari poteſt, ſed in communicatione Uſiæ, notiones propriæ in unaquaque communiter reſplendent.* Hactenus Baſilius, *Epiſt.* 43. Ita myſterium magnum, ad ſenſum ſine adæquatione, diſſita analogia, allucet; in hypoſtaſis trinæ diverſitate, & identitate Uſiæ.

Baſil.

Clara ſub æthereis fulget Thaumantia proles,
Et picturato cœlum velamine cingit,
Et illud varijs miranda coloribus ornat:
Huc ſe cœruleo libravit ab æthere virgo
Tricolor.

Virgil. de Irid. & Sec. 10. Toeb v. 112.

9 Auguſtinus ſimili alio contendit exprimere; non propter illius divinæ naturæ ſimilitudinem, ſed propter viſibilium unitatem, ut intelligeretur, fieri poſſe, ut aliqua tria non tantùm ſingillatim, ſed etiam ſimul unum ſingulare nomen obtineant; ut ait de *Fide & Symbol.* cap. 9. Ita ergo præmittit. *De fonte interrogati* (inquit) *non poſſumus dicere, quòd ipſe ſit fluvius: nec de fluvio interrogati, poſſumus dicere, quòd ſit fons: & rurſus potionem quæ de fonte vel fluvio eſt, nec fontem, nec fluvium poſſumus appellare: tamen in hac trinitate aquam nominamus; & cùm de ſingulis quæritur, ſingillatim Aquam reſpondemus. Nam ſi quæro, Utrum in fonte aqua ſit? reſpondetur, Aqua. Si quæramus, Utrùm aqua ſit in fluvio? Nihil aliud reſpondetur; & in potione nequit eſſe alia reſponſio: nec tamen eas tres aquas, ſed unam dicimus. Itaque fieri poteſt, ut eadem aqua nunc ad fontis appellationem pertineat, nunc ad fluvij, nunc ad potionis.* Eſt quoad nominis vocem quadantenùs exempli ſimilitudo; ſed minime SS. Trinitatis exemplar: ad unguem caderet, ſi aqua eadem ſimul, & una eſſet, & non ſucceſsivè, in fonte, flumine, & eius aquæ potione; quod impoſsibile, ut obſervat idem ibid. Idem dicendum de Symbolo trium Roſarum, cum epigraphe: *Tribus unus decor, unus, unus color, unus olor.* Non quadrat: igitur eadem divina natura in Patre, fonte, in Filio flumine, & in Spiritu-Sancto, aquæ mutui amoris communicatione; ut ait Hieronym. in *Agg.* 1. v. 1. torquens illud Virgilij, Eclog. 8. v. 75.

Analogia in aquæ.

In roſa.

—— Numero Deus impare gaudet.

Virgil.

Imparem numerum, ſolumque. Deum *ſolum*, quia ſine numero: *imparem numerum*, quippe in numero trino. Una & ſola Deitatis uſia, trinaque perſona. *Non tres Deos, ſed unum* (ſubdit Bernard. d.) *Trinitas eſt: tamen Deus. Quid ſibi vult iſte abſque numero numerus? Si tria, quomodò non numerus? Si unum, ubi numerus? Habeo quid numerem, & quid non numerem. Subſtantia una eſt, perſonæ tres ſunt.* Pater & Filius & Spiritus Sanctus.

Hieron.

Quomodo Trinitas numerus ſine numero?

Bernard

Deus Pater tantum Dei.
Et Filius ſimilis ei,
Et Patri conſubſtantialis,
Genitori coæqualis
Paracletus increatus.
Neque factus, neque natus,
Patri conſors, genitoque.
Sic procedit ab utroque,
Ne ſit minor poteſtate,
Nec minore maieſtate,
Quàm genitoris & filij:
Tantùm iſte, quantum illi.

Hildebert.

Adi Athanaſ. Kircher. in *Itiner. Italic.* Dialog. 1. cap. 5. §. 9.

10 Urgentur Hebræi fateri Trinitatem in Divinis (ut alibi probavimus) pondere ſacræ multiplicis auctoritatis: *Lætetur Iſraël in eo qui fecit eum.* Hebr. *In eo, qui fecerunt eum.* Maluend. *In facientibus ipſum.* Idem apud Iobum: *Ubi eſt Deus, qui fecit me?* Hebr. *Qui fecerunt me.* Plures, unus. Aptè & catholicè, quia unus Deus in Deitatis eſſentia, identitate ſubſtantiæ; & perſonæ tres, hypoſtaſeon diſcretione. Sedul. lib. 2. *Carm.* v. 176.

Pſalm. 149. 2.

Io. 35. 10.

Deus trinus & unus.

Quòd Pater & Natus, quòd Spiritus eſt ibi Sanctus;
Quo manet indignus, qui non numeraverit unum.

Sedul.

Ita ergo tribus dirigitur triſagion, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, & *Dominus Deus.* Huiuſmodi canticum præ admiratione, attonitum reddebat Auguſtinum: & adinſtar Seraphim ſenas alas habens perſpicaciſsimæ mentis, plenus oculis, requiem non habebat die ac nocte, ſecum regerens: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Omnipotens.* Naufragium vivacitati mentis, erat fluctus cuiuslibet vel leviculæ cogitationis; cuius efficacitate, energica quidem vis, illum ſuper ſe levavit, & ſimul elevavit extra ſe. *Auguſtinus* (refert Sabellicus *lib. 2. cap. 6.*) *dum ſemel S. Trinitatis myſterium ſolus in cubiculo ſedens contemplaretur; ita à ſeipſo abceſſerat, ut à muliere, qui illum conſulere cupiebat, ſæpiùs interpellatus, nihil reſponderet, imò nec reſpiceret quidem. Mulier autem, quia ſe contemptam putavit, abijt triſtis. Poſtero autem die cùm eum in Eccleſia adiret, in ſpiritu rapta, vidit de Trinitate diſputantem; atque audivit, iccircò ſe illum die externo fruſtrà quidem adijſſe; quòd eiuſmodi meditatione occupatus, ipſam neque videre, neque ſentire omninò potuiſſet.* Siccine audito myſterio Trinitatis in curſu vitæ: quid ab Auguſtino in morte? Cor ſine vitæ radice ſaltat; audito cantico, exultat.

Auguſtinus Eccleſiæ ſeraphim.

Apocal. 4. 8.

Sabellic.

Auguſtinus myſterij contemplatione, rapiebatur extra ſe.

Loquitur geſtu.

Virgil. in Muſis.

11 Hinc illud: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Utrumque Auguſtini amor complectitur. Semper exultabundo, de Numine uno trinoque

Pſalm. 83. 3.

que loquitur : vivus in carne , mortuus verò moto corde ; ut erga individuam venerandam SS. Trinitatem , nec in vitæ die , nec in mortis nocte haberet præ amore requiem. R. Kimhi : *Cor meum & lingua mea exultaverunt.* Genebr. *Iubilant & vociferantur præ gaudio.* Ad unguem. Cor Auguſtini extractum è pectore , motu , ut Trinitas plaudatur , in linguas totum convertitur. *Sitivit in te anima mea: quàm multipliciter tibi caro mea !* Non multipliciter caro , ſi tantùm exultaret in vitæ curſu. Ultrà procedit amoris flamma , ut ſitibundi cordis multipliciter exprimantur deſideria. Cor motu multipliciter oſtendit animæ ſitim ; ubi movetur ad Numinis vocem & in carne & extra carnem.

R. Kimh. Genebr.

Pſalm. 62.2.

In vita & extra vitā cor gaudet de Trinitate.

Crucius

Te deſiderijs mens iſta fidelibus ardet:
Milleque te ſitiunt viſcera noſtra modis.

Genebr. Genebrardus ſubdit : *In venerationem, ſpiritu agitatur.* Sitis exponitur animæ, ubi cor Auguſtini movetur ſine ſpiritu ſpiritus degeneri agitatione, in venerationem individuæ Trinitatis;ut in carne multipliciter demonſtretur vis amoris. Ubi erat ſpiritus illuc gradiebatur , igitur præ gaudio etiam poſt mortem veneratione movetur.

12 *Cor & caro exultaverunt. Cor & lingua vociferantur præ gaudio.* Quænam vox & unde? Unde , ex corde : & ſine vitæ ſpiritu ? Conſtat ſanè vox ex motu. Dicit noſtra Tautologia. *Voce mea ad Dominum clamavi , & exaudivit me.* Unde niſi ex voce clamor , ut poſsit à Domino exaudiri cordis , amore flagrantis , dolor? Eſt alia ex amore lingua , qua clamant, audito Domino , corda , in vocem laudis, laudis vocibus auditis ; & gaudium vox ſine voce demonſtrat : diciturque quòd vox clamat ; quippequàm cor Auguſtini motibus clamat pro voce. Nota diſcrimen inter cordis vociſque clamorem. Voce clamat David , quoniam Dominus exaudivit eius cor pœnis oppreſſum. Corde Auguſtinus , quoniam exaudivit Dominum. Ille , quia Dominus exaudit : hic, quia Dominus exauditur , & ſiccine loquitur : igitur cor eius multipliciter ardens (etſi extra vitam atque molem corporis) ut audivit triſagion in Trinitatem , voce motus exultans dedit clamorem.

Pſalm. 3.5.

Quænā & unde vox eius cordis?

Crucius

Corque & membra micant , hilari exultantia motu:
Quà poſſunt Dominum ſingula voce canunt.

13 Videamus ergo (quo intuitu præmiſimus de Trinitate parecbaſim ſtudioſam) erga myſterium , cordis motam & immobilem Auguſtini vivam flammam. Ergo Seraphim in throno (ut diximus, n. 2.) *Stabant & volabant.* Motus in eius negatione indicat impoſsibile ſuppoſitum : verùm Bernardus delicat argumentum. *Ad quid ergo tunc alæ? Credo* (ait de *Verbis Iſaiæ* , ſerm. 4. num. 1.) *ſicut in ſtatione immutabilitatem, ſic & in volatu alacritatem. Quò enim Seraphim volant , niſi in eum , cuius ardent amore ? Vide flammam quaſi volantem & ſtantem ſimul ; nec miraberis iam Seraphim ſtantes volare , & ſtare volantes.* Vita eſt motus à ſe , cuius principium eſt cor. Hoc cum vita movetur alis : ſine vita ſtat immobile defectu originis: Auguſtinique cor mortuum (dum triſagium in laudem Trinitatis concinitur) Seraphinis volantibus & ſtantibus vigilanter comparatur ; quippe ad huiuſmodi canticum , etiam poſt mortem movetur. Si cordi mors eſt ſtare , volatus vivere ; prodigium objicitur magnum , dum mortui cordis circumſpicimus motum: ſed lucet amor, & ſimul amoris fervor : igitur ſi cor immobile ex ſe,ſine vita ſtabat ; ad Trinitatis laudem adhuc volatu vivebat. Stabant immoti Seraphim quatuor alis: alæ dumtaxàt movebantur cordis: ideo triſagium cantabant , & Auguſtini charitatem exprimebant : etenim ab illo audito Trinitatis cantico , nequibat cor vel in morte ſic ſtare ſine motu. Sic flamma & ſtat & volat , quæ nonnumquàm ſurſùm micat. Detinetur à materia immobili: movetur ætheris poteſtate. Non ſecùs cor Auguſtini. Stat ſine vita , ſed ineſt cœleſtis flamma : & verſus cœlum ut aſcendat ſurſùm ; etiam immobile , nequit non habere motum. Stat , & volat.

Iſai. 6. 2.

Bernard.

Quare Seraphinis ſimilis?

Cor flamma.

Talia flammato ſecum ille corde volutat.

Virgil. Æneid. 1. 54.

14 Ulteriùs. *Seraphim ſtabant & volabant.* Quorsùm & quomodò utrumque & in pleniſsimo amore ? *In duobus Seraphim* (infit Bernard. d. *ſerm.* 3. n. 2.) *duplicem arbitror intelligi creaturam rationalem ; Angelicam ſcilicet & humanam. Nec mireris hominem Seraphim factum.* Quid ? Videmus Auguſtinum : equidem dum chorus cœleſtis ter Sanctum Dominum cantat ; ſtat & volat. Stat ſine vita; Seraphico amore volat: etenim ſi alis alijs ſuſpenſis , cordis alas movet trinæ in una ſanctitatis cantus ; in corde mortuo Auguſtini , ad Altiſsimi triſagium , numquàm defuit cordis motus. *Facit miniſtros ſuos flammam ignis.* Inter Domini miniſtros flam-

Hebr. 1. 7.

Eius amor Seraphicus.

flamma ignis dicitur Seraphim , qui coram Domino ter Sanctum acclamant , & canentes ſtant & volant ; ut per eundem cantum & cantici modum , non miremur hominem Auguſtinum Seraphim factum : ſiquidem cor eius , ubi triſagion auditur , ſtat mortuum & movetur. In rem Mantuanus in *Faſtis*:

Mant.

Quem vivum illuſtrem doctrinæ lumina pandunt,
Prædicat extincti flammea lingua decus.

Sic Auguſtinus corde fixo ac incluſo in cryſtallo , ſtat & volat : tuncque amorem Seraficum indicat ; quippequam uti ſummum habetur , quod immobile, vocis virtute moveatur.

15 Ex articulo elucet. Clamant Seraphim ſic alter ad alterum antiphonicè triſagium ; *& commota ſunt ſuperliminaria cardinum à voce clamantis , & domus repleta eſt fumo.* Septuagint. *Elevatum ſurſum ſuperliminare templi.* Lapides audiunt , & concutiuntur ? Reſonat vox in ſaxis , & elevantur ? Senſus , ubi non eſt ullus ? Unde ſenſus ? Ex voce audita fuit motus : igitur ita cantici efficacia ; ut moverentur etiam inſenſibilia. In ſymbolum cordis Auguſtini , huius miraculi ſpecies ocurrit cogitationi. Eius cor tunc uti lapis iacebat , nec ſentire quidem poterat: lapiſque motus à voce Seraphinorum exponitur , ubi cor Auguſtini poſt mortem etiam movetur ; ut audito triſagio ſine ſenſu , inſigne miraculum ſentiretur in motu : igitur palpitat & ſubſultat à voce Seraphini clamoris , dum iacere debebat immobile tamquàm lapis. Quo enim quibat volare , niſi in eum cuius ardebat amore ? Flamma deorsùm in æternum non commovebitur : lapis ſenſu undecumque privatur. Auguſtinus ſit ſine ſenſu ſenſibilis , & à voce clamantis ; dum tradito morti impoſsibile moveri. At ab amore ſuperatur impoſsibile : etenim cor poſt mortem ut flamma movetur ſurſùm, quùm uti mortuum immobile videbatur tamquàm ſaxum. Retorqueatur Lucretius, lib. 3. de *Rer. natur.* à v. 276.

Verſ. 4.

Amoris inſigne , motus immobile corde.

Eſt frigida multa comes mortalibus aura
Quæ ciet horrorem in membris & concitat artus.
Ut quiddam fieri videatur de omnibus unum,
Eſt etiā calor illi animo , quē ſumit amore,
Cum ferveſcit & ardor.

Lucret.

16 Perſcrutemur. Viſo prodigio (refert idem Evangelicus Vates) *Dixi , Væ mihi , quia tacui.* Ideſt , *Heu ! Oi , ò mihi, quia ad quietem redactus ſum.* Adiſis Maluend. & Septuagint. In conſpectu Dei, audita vocis Seraphim ſuavitate , & præ illa cardinum commotione ; Væ ſibi dicit, quia in quietem tacuit ? Iurè ſanè pulſat dolor : quandoquidem pectori viventis pudor ; quòd ſic ſtet & non volet , dum voces audit , quùm à voce clamantis ſentiat quod inſenſibile , & moveatur quod immobile. Tunc viſa plena terra divinitatis gloriâ , quam cumulavit Auguſtini & mortui gratia : quippequam ita ab illo vivente vox Trinitatis ſuaviſsimè auditur ; ut mortuo corde , uti vivens ad vocem commoveretur. Priuſquàm in alia fiat tranſitus, videnda ſunt gloria domus , & fumus. Cur igitur dum immobile movetur , terque Sanctus Deus laudatur , atque dulciſsimo cantico ; templum , quod chorus , in gloriam repletur fumo ? Exemplar objicitur Templi Auguſtini ; quo ad vocem individuæ in tribus ſanctitatis , vel poſt mortem geſtit corde. Fumus ſuffocat , motus ſiccine cordis vivificat : uniunturque in templo gloriæ cœleſtis plauſus , & ſimul lethalis fumus ; quoniam ſi cordis motus eſt Eccleſiæ ſummæ gloriæ , in eius templo ardet fumus , quo ſuffocantur hæretici. Quaſi in ruinam ſunt commota templi ſuperliminaria : unde ſolicitant heterodoxi effugium ; timentes , ne ſuper illos in excidium corruat templum:

Verſ. 5.

Miraculū grande , ſentire inſenſibile , & immobile moveri.

À v. 3.

Heretici in eius templo ſuffocantur.

——Et corda & ſenſus moles oneroſa retardat.

Mant.

17 Obſervemus contextum. Revelare intendit Deus hominibus Trinitatis arcanum ; & ſimul aptum eligens miniſtrum, regerit plauſum à Seraphinis Myſterium. *Quem mittam , & quis ibit nobiſcum?* Patet ſchema Auguſtini in promptitudine Vatis Evangelici. *Ecce ego , mitte me.* Quorsùm miſſus , tantæ maieſtatis nobiliſſimè legatus ? Ad Trinitatis myſterium revelandum , ſed non creditur myſterium. Obcæcatum eſt cor eorum. *Aure audietis, & non intelligetis.* Actor. 28. 26. quia ſenſu voluerunt intelligere , & non credere. Ita illorum cordis nequam cogitatio. Ideo Auguſtino miniſtro , templum repletum eſt fumo ; quo ſpiritus intercluditur , ubi miniſtro tanti myſterij non creditur , ut prævaleat Auguſtini catholica fides , & ſupplicium conſtet increduli pravi cordis: igitur hæretici vel ſpirant vel iacent meritò ſuffocati , ad eius limina templi. Alludit, ut obſervat D. Thom. ad deſolationem templi, in quo erant adverſantes fidei: Alapideque ad illud portentum , quod refert

Verſ. 8.

Myſterii Trinitatis.

Vel corruunt in oſtio templi.

Lo-

Ioſeph.

Ioſeph. 7. de *Bell.* cap. 12. quo ſpontè Orientalis porta aperta eſt, dicente introrsùm voce: *Migremus hinc.* Arridet hæreticorum voci in templo ſacro Auguſtini. Superliminare in motu concuſſum eſt: templum totum ex fumo incendium ardore fit. Hinc migremus; quùm arcanum Trinitatis fulminat Auguſtinus: etenim ſi moramur, fumo detenti ſuffocati moriemur. Ioan. Baptiſt. Maſculus, *lib. 9. Od.* 25. ſuccinit:

Maſcul.

——Tu nova
Trophæa cœlo confer, hoſtis
Edomiti fugitique caſtris.
Sic te per altas Religio feret
Nubes, coruſci fulminis in modum
Educit, teque agit impios
Virtus in hoſtes vivida: nobiles
Palmaſque decernens, & auro
Deproperans merito coronas.

18 Engelgrave d. *Numquàm* (inſit) *in Eccleſiam, ubi cor Auguſtini, ingreſſum hominem hæreticum. Vel enim intus moriebatur, vel in limine cadebat. Hac de cauſà pingi ſolet Auguſtini cor in vaſe pulchro ſuper altare, ante quod iacent hæretici conſternati & mortui.* Sanè feliciter cadit cordi eius epigraphe, *Ardet & arcet*: ut eſt apud Picinell. *lib. 3. num.* 564. *Mund. Symbol.* & *lib.* 4. n. 625. *Defendit, terretque*: aptiùſque quod aliò diximus, *Tom. 6. T. 7. D. 2. n. 7. Illuminat & illiminat.* Occurrit plenus ſapientià Cherub cuſtos paradiſi Eccleſiæ. Eiectis è paradiſo, qui defecerant (credendo ſatanæ) ab orthodoxa Deitatis fide; *Deus collocavit ante paradiſum, Cherubim, & flammeum gladium atque verſatilem ad cuſtodiendam viam.* Non ſat gladius ad oſtium, ut formet flammeum? Non ſat, quippe Cherubim munera duplicia ſunt. Glaudius ſecat, flamma illuminat. Utrumque in oſtio templi paradiſi exercet plena ſapientia, cuius Auguſtinus æquè imitatur inſignia: ſiquidem cùm alij ingreſſuri, alij vel ab oſtio arcendi: in ſuo templo fungitur Auguſtinus & flammà & gladio: flammà, ut in fide ad clariorem illuminet corde Catholicos; gladio, ut proſternat vel interficiat hæreticos. Perſequitur ſæpe manus valida hæreticorum, orthodoxorum fidem, ad Eccleſiam confugientium, in cuius porta ut cuſtodiatur via, ſtat cor Auguſtini flammea rhomphæà. Ibi ſint, tuti ſunt; quippequàm fideles defendit, ut quieſcant in fide tuti: hæreticos arcet ab ingreſſu ferro & igni. Hoc opus non totius muneris eſt Auguſtini, ſed tantùm cordis &

Engelgrav. *Cor eius ardet, inimicos arcet & illiminat: catholicos defendit & illuminat.*

Geneſ. 3. 24.

Cur Cherubino confertur

mortui; verùm vibrantis flammam in hæreticam perfidiam. Ardet & arcet. Ardet ut catholici fidem plenam imitentur: arcet, dum heterodoxi ab eius templo fugantur: etenim ſi audacià accedunt, arbitrantes cordis cinerem; eorum perfidiam trucidat etiam poſt mortem. Hæreticus fato Auguſtini (in rem Floride Ovidius, 13. *Metamorph.* Fab. 2.)

Ab hæretico, etiã ut hoſtis ſentitur in tumulo.

Tunc certè dixit, non eſt metuendus Achilles.
Tunc quoque metuendus erat: cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit: tumulo quo ſenſimus hoſtem.

Ovid.

19 *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ*; quibat dicere cum Davide. Aptè; quibus perverſa & tenacitate fides; profectò omnes terræ peccatores: Maluenda: *Subvertam, & eliminabo.* Genebrard. ex Chald. *Magnà diligentià & ſtudio, mundo venturo, qui aſſimilatur luci matutinæ, diſperdam operarios iniquitatis, vigilanter.* Hæreticorum enervantur vires, vivente Auguſtino, ſtudij eius veritate, vivacitate & ingenio; queis poſteri illuminantur, & hæretici illiminati ab eius præſentia arcentur, pudore conſternationis, vel periculo capitis: igitur coram illo nec poſſunt hiſcere, neque valent reſpirare. Fatiſcunt prorsùm: & etiam poſt Auguſtini fatum? Fatiſcunt. Non in morte mortuus eſt. Ut hæreticos diſperdat, vigilanter ſalit cor: movetur, ut error & quantocyùs removeatur; etenim qui foverit, vel corruet ictus, vel cadet: inveniet ſanequàm ſubitam fulmine necem; vel ſupplex aris palinodià imponet honorem. Mors dura, dira, trux, vel reſipiſcentia; ut ex mortuo corde vivat & floreat fides catholica: aliàs,

Pſalm 100. 8

Maluẽd

Genebr.

Adverſus hæreſes vel mortuus vigilat.

Iram ſanguinei ſine pectore cordis
Evomit, imbutam flammis, avidamque nocendi.
Diſiaciet rapidũ iaculatus è nubibus ignem.
Illum inſpirantẽ transfixo pectore flammas
Turbine corripiet.

Ex Claudian. & Virgil.

20 In operarios iniquitatis, ut arceat, & terreat, hoc ſtudium Auguſtini, poſt mortem vigili corde, cuius motus in hæreticos, in quos tota vis, & totum averſum cor: quod quidem in genus hoc ſævit, neque certamina fugit: igitur vita receſsit, cæterùm pugna remanſit. Illorum caſtra cæcè ſecutus, transfuga ad veritatem receſsit illuminatus. Niſi quia Dominus adiuvit, anima in inferno paulominùs habitaſſet. Ex perſecutore factus eſt vas electionis, duxque ſimul conſtitutus, adverſæ

factionis miles. Sed quid? Dixit Maſculus, d.

Maſcul.

Manes relictus ſpicula militis
Adverſa mœret. Erebique turmas,
Maneta verſis inſequeris ferox
Impunè telis.

Fidei rutilabant trophæa, quin unquàm ab Auguſtino declinaret victoria; cæterùm fragilis inerat vita, qua quidem ſic cogitatà, ſecum ait: *Quis conſurget mihi* (Genebr. *Mihi: dativus commodi, Pro me*) *adverſus malignantes? Aut quis ſtabit* (Pugnabit, idem) *adverſus operantes iniquitatem?* Maluend. *Quis ſurrecturus pro me contra maleficos?* De futuris Auguſtinus cogitat, atque pugnare contra hæreticos deſiderat. Erat impoſsibile, ſi in pugnam præventus morte. Quiſnam athleta, proh! ſurrecturus pro me? Quis? Ne fatigeris: Cor. Poſt vitam vivet: imò vehementiùs pugnabit; quoniam quiſquis ad templum acceſſerit malignantium, vel in illuminationem conſternetur, vel vità miſerè in damnationem privabitur. Manus omnium contra eum: manus eius contra omnes, quorum auſus nonnumquàm in perniciem atque dedecus. Erat lapis oneris: ſuper quem ceciderit, comminuetur: ſi ſuper illum ceciderit, conquaſſabitur. Quadricuſpis ſemper ad certamen, quæ nonnumquàm ſursùm habet acumen. Achill. Bocch. *Symbol.* 134.

Pſalm. 93. 16.

Genebr.

Maluẽd

Ut in illas decertetur eius vitæ cor ſufficitur

Cur murici ferreo confertur?

Quales & quantas habet trias unica vires!
Una ita quæque trium laterum patet inclyta cuſpis.
Hæc eadem eſt ſemper talis ſapientia vera:
Ipſa ſibi conſtat, nec tempore corruit ullo.

Achil. Bocch.

21 Exarſit ergo ignis in Synagoga eorum, ſed illi multiplicati ſunt ſuper numerum. Pullulat virus hydræ, vel amputato radicitùs capite. *Cor meum conturbatum eſt intra me*: ait Auguſtinus. Quorsùm *intrà*, ſi nequit extrà? Cor enim eius intra pectus conturbatur, dum affligit inimicus. Verùm extrà il formidinis, viribus validi cordis: equidem ſi ut ſagittent rectos corde illorum irruerint auſus; fulgura multiplicabit, & conturbabit eos. Pende *Intra me.* Extrà valet eſſe cor? Et cum motu vitali, quaſi eſſet in pectore: etenim extrà & ultra vitam contra hæreticos contendit, quaſi tunc viveret. Intrà ſolicitudo conturbat, quoniam quis pro illo pugnaturus, neſciebat: verùm cùm eius cor vitæ ſuffectum videret in pravitatem hæreticam; continuò certat & in vita & ultra vitam: cor extra pectus vitalitate validum, quaſi eſſet pe-

Pſ. 108. 22.

Quomodò de illis obtinet victoria, & in vita & ultra vitas?

ctore incluſum. Hinc verè, ſalvà quæ videtur, implicatione, dicit: *Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei.* Deus cordis & cor defecit? Cor, ſi Deus poſsidet, habet. Habet, & non habet: defecit, ſed permanſit. Defecit, quia per mortem defecit caro: permanſit, quia extra pectus gaudet motu: equidem vivit pugnax & contra hæreticam pravitatem; & ut S. Trinitatis exultet audiendo vocem.

Pſ. 72. 26.

22 Mirificavit Dominus Sanctum ſuum; qui quidem *Mirabilis in Sanctis ſuis.* Cæterùm in quo & magnificè mirabilis? Genebrard. *In Eccleſia. In ea mirabilia operatur, dans virtutem.* Articulo præcedenti periodus congrua; igitur in Auguſtini Eccleſia, ſingulare inter miracula, quæ Auguſtinum ſplendore decorant, quòd hæretici ad oſtium corruant, vel pereant. Ultrà procedit virtus Dei. Verùm in quid? *Ecce dabit* (ait Pſaltes) *vocis ſuæ vocem.* Vox Dei, ut in Seraphinis vidimus, eſt utique *Sanctus, Sanctus, Sanctus*: huicque voci Dei citiùs reſpondet Auguſtini vox; quippe cor eius exultatione movetur, quamprimùm triſagion Trinitatis auditur. Haud quieſcit, quia fato functus. Vox clamat? Cordis ecce mortui motus. Ecce dabit voci vocem in Trinitatis laudem: equidem ut rutilet S. Trinitatis gloria; nec mortuo deficit vita. Aſſumit pennas ut aquilæ. Cor volat extra pectus: volabit & non deficiet. Volat ut requieſcat. *Inquietum eſt cor, donec requieſcat in te*: dicit ipſe, 1. *Confeſſ.* cap. 1. ſed cœli adinſtar quieſcit in motu: etenim vel corde mortuo, exultat ſingulariter in gaudio.

Pſ. 67. 36.

Genebr.

Virtus cordis poſt mortem.

Verſ. 34

Pro Trinitatis gloria, nec mortuo defecit vita.

Auguſt.

23 Mortuus à corde, originarià labe, erat Baptiſta in utero genitricis, dum audivit per Virginem-Matrem vocem mirificam Redemptoris. Illicò movetur, concutitur, ſaltat, & gaudibundus exultat. *Ut facta eſt vox, exultavit in gaudio infans in utero.* Chryſoſtom. apud Metaphraſt. *Quàm novum* (ait) *& admirabile myſterium! Nondùm naſcitur, & ſaltibus loquitur*: & Homil. 28. in *Matth.* Imperfectus ſubdit: *Ut vox convenit ad aures, exultans non voce, ſed motu.* Appoſitè vocatur ex gaudio & motu, novum & admirabile myſterium. Novum, quippequàm iſthactenùs non eſt viſum: etiamque mirabile, quòd ad vocem moveretur exultans, qui mortuus erat à corde. Vox Domini à corde Auguſtini auditur; atque protinùs palpitando movetur. Non voci voce, ſed motu

Luc. 1. 44.

Chryſoſt.

Imperf.

Ad vocem Trinitatis, mirabilis motus cordis.

& ſaltibus loquitur. Sine motus radice, qui à vita, tot exultationis gaudia? Eſt novum & admirabile, quod in corde perficitur Auguſtini. Trahebatur in vita triſagij dulcedine, glorificata in cantico SS. Trinitate. Mortuus eſt, extrahitur cor, quod ſaltibus loquitur, ubi præ gaudio vocis movetur. Hoc miraculum? In miraculo & novitate non novum; quòd ad inolitum cordi ſuave mulcimen, tunc etiam motu reſponderet ad vocem. Maius utique prodigium, quòd miraculum inſigne, præ amore cordis non ſignaretur miraculum; maximè cùm motus eſſet compendium miraculorum.

24 Dixi, vocem Dei eſſe plauſum ſanctitatis individuæ Trinitatis, atque Seraphicas voces. David cupiebat audire myſterium, & quod patrandum corde Auguſtini miraculum. Unde præſcius dicit: *Ure cor meum.* Ut clareſcat Auguſtini charitatis flamma; *adure cordis intima.*

Pſal.25. 2.

Arcanis animi faculam penetralibus infer.
Donorum invenies ſemper meminiſſe tuorũ,
Hunc charitatis æmulum.

Crucius

Patet erga te flagrantis pietas, quùm ſcintillat flammeum cor, cuius inſigne *Charitas.* Ideò *Odivi Eccleſiam malignantium*; quorum cogitatio furor, & pravitatis graſſatur ardor & error. Verùm *Circumdabo altare tuum Domine; ut audiam vocem laudis, & enarrem univerſa mirabilia tua.*

Verſ. 5.

V. 6. & 7.

Scis tua quàm vivis urant me limina flammis
Tuo dicata Numini.

Idem.

Dignum profectò obſervatione, cur adit altare Numinis, ut audiat melodam vocem laudis; & illicò auditâ, eius enarret mirabilia, & univerſa. Non mirabilia vocis, eſtò mirabilis; ſed mirabilia ex voce circa Numinis altare. Enarrare debet quæ audit. Quidùm vocem mirabilem audit; & enarrare cupit dumtaxàt mirabilia, quæ ex voce videt? Quænam ex voce mirabilia? Ardenti amori univerſa. Mirum eſt etiam in æſtuante corde, quòd ſubſultet gaudio in pectore, dilecti perceptâ voce: unde auditur ab aure quietè dormientis, vox dilecti cor pulſantis. Cæterùm magis mirabile; cor mortuum voce moveri. Cor Auguſtini in altari collocatur, vox in laudem Trinitatis auditur, cor movetur: & non avet dicere mirabilia mirabilis vocis auditæ, ſed mirabilia ſingularia ex admirabili voce; quoniam Auguſtini cor in altari moveri, triſagio miro, Trinitate ab hominibus applauſa, in miraculo videntur univerſa mirabilia.

Imò univerſa mirabilia.

O adyta! O templum Domini, quo gloria factis
Servatur immortalibus!

Idem.

25 *Vivens vivens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie*; promebat Ezechias in Numinis ſtudioſum obſequium: Auguſtini cordis nobilius profectò ſtudium: igitur Dominum gaudio & motu confitetur, etiam dum vitâ defungitur. Uſtum amore erat cor: & mortuum movetur exultans, quoniam informabat charitas. Hinc dicitur terræ *Sal.* Sal per ſe motu caret, verùm motum ignibus recipit. Unde illud: *Ab igne reſultat.* Berchor. 11. *Reductor.* cap. 126. & Grannuyſe, 16. de *Propriet. rer.* cap. 95. Elucet in medio cordis inclyta conditio ſalis: equidem cùm ex igne accipiat motum, inſilit & ſemper ſursùm. Odit Eccleſiam malignantium, ut patet per ſtragem, eius ſapientiæ non accipientibus lucem. *Cor eius liber erat* (de quo infrà) tacens & loquens; ut in fidelibus ſanam doctrinam ædificando plantaret; hæreticorum evellendo deſtrueret, & diſperdendo ſtirpitùs diſsiparet. *Volumen volans*: & apud Septuagint. *Falx volans*: apud Alapid. *Flagellum volans.* Iurè per cor in illos motum & Trinitatis librum, ſignatur Auguſtinus hæreticorum flagellum. *Volumen volans*, & *Falx*: etenim illius cor cum ſcriptis de myſterio Trinitatis, trucidat, iugulat & hæreticos & hereſes. Miramur in templo Auguſtini, inſignia & ſigna iudicij cœli. *Vidi* (inquit Ioannes) *in dextera ſedentis ſupra thronum librum ſcriptum.* Mutatur theatrum, deindeque dicit: *Vidi ſedentem habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam: & Angelus exivit de templo clamans voce magna ad ſedentem: Mitte falcem.* Præ ſe fertur vel emortui Auguſtini cordis munus, & voluminis ſcripti de Trinitate ſingularis effectus: igitur in templo vel libro expanſo, vel corde moto, ut falce acutà ſecat hæreticos & hæreticorum dogmata. Stragem magnam, partis glorioſis victorijs de cunctis hoſtibus, fecerat Machabæus; ſed cùm trucidatis alijs, tres de novo ſurgerent magnis exercitibus hoſtes, qui cum illo erant coram Domino in Maſpha, *expanderunt libros legis.* Quinam igitur intuitus mœrentium, & ad Dominum pro auxilio corde clamantium, in oſtenſione librorum? Victoria de inimicis, manifeſtis voluminibus legis: igitur cùm inſurgerent; ne præ-

Iſai. 38. 19.

Matth. 5

Quare eius cor plauditur Sal.

Zachar. 5. 1.

Flagellũ hæreticorum.

Apoc. 5 1.

Ibid. 14 à 14.

Et Falx.

1. Mach 3. 48.

valerent, ut munimen expandunt, tutum ſperantes in adverſarios auxilium: neceſſarium quippe videbatur, quòd cor Numinis in vindictam moveret, expandere coram illo libros legis, quos ipſe digito ſcripſit. Idem cum Auguſtini corde videtur articulus, & orthodoxorum prudens undecumque conatus. Victo proſtratoque Mane, Pelagio & Donato, horum Auguſtino flagello; ex Donatiſtis, innovarunt certamen tres Erebi Duces, Gaudentius, Petilianus, & Fulgentius, quorum prava in fidem dogmata, unde exierant, Auguſtinus fulminavit in Tartara. Moritur Auguſtinus, & triumphus ab hæreticis de orthodoxis cogitatus, quaſi non eſſet qui eriperet de manu eorum, ſi evaginaverint gladium. Excæcavit eos malitia eorum. Defuit virtuti, quicquid arriſit cogitationi. Mentita eſt iniquitas ſibi. Liber expanſus coram corde Auguſtini, quem ſcripſerat de S. Trinitate. Hæretici palantes fugiunt, proteruntur, conculcantur, per volumen falcem, per librum fulmen: quia etiam poſt mortem commotum; ut illorum cruore tingeret gladium: & ſimul mortalis vitæ Auguſtini extinctâ flammâ, motu cordis viderentur univerſa mirabilia.

Dum expanditur eius de Trinitate volumen cor in hæreticos fulmen.

Indicat omnipotens: Quid magis æternum ſignat?

Bocch. d.

26 Hoc Auguſtini muneris: multique tranſierunt in affectum cordis; quia rapuit ſibi quæque inveniebat in pectore, *Cor eius liber erat quo legebatur Ieſus* ut inquit Poſsidon. in eius *Vita*, & videbit quiſquis legerit eius ſoliloquia atque Meditationes. Patet cùm eius cordi ſtigmata impreſsit. Ita vidimus, *num.* 1. refertque ſimul Bonaventura, *ſerm.* in eius feſtivitat. De huiuſmodi gratia, dicemus, Tautolog. 8. *D.* 6. *à n.* 10. diximuſque ſæpe *Tomis priorib.* Unde ergo huiuſmodi favor Auguſtini cordi? An à Monica matre? Ipſe *Tom.* 10. poſt ſerm. ad *Fratr. de Eremo*, de illa dicit: *Dominus crucem eius in corde infixit & paſsionem* O quam pulchra eſt caſta generatio cum ſtigmatum Salvatoris claritate! Utrinſque eſt ſummum decus. Omnes qui viderint eas, cognoſcent illos. Accepit ergo Auguſtinus inſignia à genitricis virtute; & etiam ab eximia charitate: unde etiam poſt mortem vulneratum, ab Angelo eius oſtenditur cor; quoniam vixerat iuxta exemplar, quod ſibi in monte monſtratum eſt: expoſuitque cordis volumen, ut omnes legerent ſtigmatibus litteris amorem & charitatem. *Amore langueo dicebat Sponſa.* Septuagint. *Vulnerata charitate ego ſum. Fortis eſt ut mors dilectio.* Conſtat in Auguſtino: igitur poſt mortem vulneribus, queis cor charitas ſauciabat, oſtendit in vita cuius amore languebat. Acumen eſt Ambroſij. *Infige cordi* (inquit in *Pſalm.* 118. 120.) *hoc ſignaculum crucifixi. Hanc imaginem clavi non ſolum timoris, ſed etiam charitatis affigunt; quia valida eſt ut mors charitas. Charitas ſicut mortis ictus interimit.* Oſtendit Auguſtinus per ſtigmata cordis, non alio mortuus niſi vulneribus charitatis: ſervanturque poſt mortem & ſigna vulnerum, ut non oblitetur crucifixi ſignaculum: etenim patuit in corde, pectore ab Angelo aperto; quòd in vita, Crucifixi internè fuerat imago. Dicam ex Theocrito, *Edyl.* 23. v. 46.

Cor quare dicitur liber?

Poſsidon.

Signatũ ſtigmatibus Ieſu, ſicut cor Monicæ matris.

Cant. 5. 8.

Cap. 8. 6

Ambroſ

Amore Auguſtinus mortuus.

Ne tranſeas viator,
Scrive hanc inſcriptionem:
Hunc amor occidit.

Theocrit.

27 Verùm vel in morte amor non occidit: igitur in morte, dum vulnerum videtur ſplendor,

Necdùm ceſſat amor:
Nec dum cum vita flamma ſepulta iacet.

Camer. Oth. Ve.

Uti cecinere Oth. Vænius, *Amor Emblem.* 124, & Ioachim. Camerar. *Centur.* 1. *Emblem.* 31. Paulus dicebat: *Chriſto confixus ſum cruci.* Quid Auguſtinus habens Chriſti ſignacula, ut Chriſti viveret vita? Paulus fixus erat cruci Chriſti: Auguſtinus Chriſto in cruce. Uterque clavis charitatis, ingenio amoris. Paulus in corpore habebat ſtigmata, quæ morte non apparuerunt: Auguſtinus in corde habebat vulnera, quæ etiam poſt mortem radiarunt: accipitque à Chriſto in cruce, quæ Paulus accepit à cruce Chriſti; ut utriuſque rutilaret gloria, ſed maxima differentia: quandoquidem dum poſt mortem vulnera apparuerunt in Auguſtini corde; claruit, in corde portaſſe altiùs impreſſam imaginem crucifixi. De otroque iurè, quod Damaſus de Paulo probè cecinit. *Carm.* 1.

Galat. 2 19.

Habebat impreſſã in corde imaginẽ Crucifixi ut eſſet eius imago.

Stigmata non timuit portare in corpore Chriſti:
Credentes docuit, poſſent quo vincere mortem:
Dignus amore Dei, vivit per ſæcla magiſter.

Damaſ

Appoſitè etiam *nobis per ſæcula*; ubi cor (flamma amoris vel in cryſtallo) extractum à pectore, gaudet vitâ. Hoc & ſcripta fidem veram, & orthodoxos in Eccleſia defendunt. Auguſtinum (ut alio Virgil. 6. *Æneï.* v. 444.)

—Curæ non ipſa in morte relinquunt.

Virgil.

Ubi fidelibus ſtatim accurrit, & hæreticos vel ſuffocat, vel proſternit. In rem Achill. Bocchius, d.

——Forma ignem, quæ alta petentem
Achil. Bocch. *Aſſequitur, & vi diſsipat, undique; frangens*
Omnia: conſumens volat, & rapit omnia
ſurſum.

DIDASCALIA VII.

Orbis catholici ſcuta & arma, Mariæ ſalutatio Angelica.

1 UT ritè probeque encomijs à ſervulis extollatur Maria, in eius Angelicam ſalutationem dirigitur Didaſcalia. Sic illa: *Ave Maria, gratia plena, benedicta tu inter mulieres* (inquit Fulgentius, *ſerm.* de *Laudib. Mariæ*) *cum dixit*: Ave, *ſalutationem illi cæleſtem ex-* [Fulgent] *hibuit. Cùm dixit*; Gratia plena, *oſtendit ex integro iram excluſam primæ ſententiæ, & plenam benedictionis gratiam reſtitutam. Cùm dixit*: Benedicta tu inter mulieres, *virginitatis eius benedictum fructum expreſsit; ut ex eo benedicta dicatur inter mulieres. Maria ſuſcepit honores: aſſumite.* [*Quanta bona ex ſalutatione Angelica!*] Lamentabile quidem quod felicem non prædicemus eius auxilijs egentes, quam iurè beatam dicunt & dicent omnes generationes: ſiquidem qui potens eſt & ad omnia; in illa & per illam hominibus fecit magna. *Nomen Matris accepit* (inquit Bernard. de *Deipara*, [Bernar.] ſerm. 2. n. 12.) *hanc invenit gratiam plena gratià*. Nobis offert, quod invenit; eo utique intuitu quo altiſsimus pro nobis munus honoris promiſit. Crucius optimè & apprimè in *Pſalm.* 44. quaſi ex Numinis ore, Virgini dicit:

Te celebrē faciant ventura in ſæcula Matrē:
Te populi aſpicient, & dum flammantis anheli
Crucius *Solis equi rutilum ſpiraverint naribus ignem,*
Semper honos, nomemque tuum laudeſque manebunt.

[*Quid contineat*] Nomen, dum dicimus; *Ave Maria.* Honos, dum plaudimus: *Gratia plena.* Laudes, quùm promimus: *Benedicta inter mulieres*; ut ſimul ſplendeant Virgini ſalutatio, gratiæ ſalutationis largitio, atque potentis protectio. Ergo ut monet Baſilius Seleucienſ. [Baſil. Seleuc.] *Oratio* 29. *Laudis floribus debitam Virgini plectamus coronam.*

Nunc alij flores, nunc nova danda roſa eſt. Ovid. 4. Faſt. v. 138.

2 Per Roſam olim gratia ſignabatur & felicitas. Pier. Valerian. lib. 55. cap. 8. & Kircher. ſæpe in *Tabul. Bembin.* Hinc Angelus dicit Virgini, *Ave*; quia felix [Luc. 1] ſummè, & nulla inter tot dignior felicitate. *Volentes Ægyptij fœminam triplici titulo regiam effingere* (inquit Marcelin. de Piſſe de *Roſar.* Homil. 1.) *tres coronas ſibi incumbentes pingebant.* [*Virgo unde felix & beata* Piſſe.] Hieroglyphicum iccircò Plin. 7. *cap.* 41. Lampidus Lacenæ ſumpſit in plauſum, de illa profe- [Plin.] rens: *Una fœminarum in omni ævo reperitur, quæ Regis filia, Regis uxor, & Regis mater fuit. Hac maior in fœmina invidetur felicitas?* [*Cur ei dicatur Tiara?*] His dignitatibus potior invenitur & in fœmina auctoritas; quantum diſtat celſitas divini ſupremi throni, à poteſtate ſucceſsivi tituli. Eminet Regina Angelorum & hominum triplici dignitate, tiaræ honorabili decore, ut filia Patris Æterni, mater Filij incarnati, & denique Spiritus Sancti Sponſæ. Hæc gloria filiæ Regis, circundata varietate in fimbrijs aureis; ut Rex Regum concupiſcat eius decorem, triplicem in illà ſimul circumſpiciens dignitatem: etenim ſi in alijs fœminis ſucceſsivè dignitas; Virgo-Mater ſingulari gratià ſimul habet tres coronas. Hoc inſigne privilegium dignitatis.

Frontem ſubtilibus rubet coronis. Mantua

3 Propterea inter ornatiſsimos pretioſoſque cultus Summi Sacerdotis, commendatur Moyſi: *Pones tiaram in capite* [Exod. 29. 6.] *eius, & laminam ſanctam ſuper tiaram.* Meditanter non dicitur *Corona*, ſed *Tiara*; equidem in huiuſmodi ornatu ſpecioſo capitis, excellentior reſplendet dignitas Virginis. Tiara corona eſt; ſed tres continentur in una, ut in una trium ſimul ſingularis ſpectetur excellentia. Reſpectu trium, in una cogitatur ornamentum; [*A tota Trinitate coronatur.*] conſultòque corona non dicitur corona, ſed tiara; quia coronatur ab eis, qui ſunt tres in una eſſentia: quandoquidem iurè plauditur filij mater, Patris filia, & Spiritus-Sancti dilecta Sponſa. Super tiaram ergo huiuſmodi titulus in aurea lamina inſcribitur; ut ſummæ gratiæ felicitate donetur.

——Trina corona tibi:
Poneret implicitis & lilia lecta coronis. Quintil.

His inſignijs myſteria eluceat Roſarij, ſeu Corollæ à corde, ipſam ſalutante per *Ave*, dicatæ Virgini. Filia eſt, mater eſt, Sponſa eſt. In hac triplici corona Angelicæ ſa-

lutationis continentur myſteria. Quæ Roſarij ſunt glorioſa, læta & triſtia ex ſuppoſita materia. [*Myſteria coronæ rius.*] Glorioſa attribuuntur Patri, qui Pater luminum: *Iacob.* 1. 17. Filio triſtia; quippe Vir dolorum: *Iſai.* 53. 3. Læta Spiritui-Sancto; quoniam gaudium eius fructus: *Galat.* 5. 22. Per trium divinarum hypoſtaſeon attributa, ſplendent myſteria, quæ in Virginis celebrantur corona; dum redimita plauditur violis doloris, roſis gaudij, lilijs gloriæ. Manilius, 5. *Aſtrom.* ſignans influxus Virginis, ſigni cœleſtis, & Coronæ Conſtellationis, à v. 263. ſuccinis in noſtrum propoſitum:

Chara quondam monumenta coronæ,
Et molles tribuunt artes: hinc dona puellæ:
Namque nitent: illinc oriens eſt ipſa puella,
Et colit nitidis gemmarum floribus ortum:
Manil. *Pallentes violas & purpureos hyacinthos,*
Liliaque & Tyrias imitata papavera luces,
Vernantiſque roſæ rubicundo ſanguine florē
Aut varios nectet flores, ſertiſque locabit.

4 Siccine Virgo vocatur ad thronum. [Cant. 4. 8.] *Veni de Libano Sponſa mea: veni de Libano: veni, coronaveris.* In coronam, utpotè Regina accitur, & ter vocatur? Non ſat ſemel, ut reſpondeat. Coronam alto in ſolio detrectat, quaſi dominari, grave: Numquàm nec vobis, nec illi

ValFlac 5. Argon. v. 447. *——Gemmiferæ donum exitiale coronæ.*

Cur igitur ter vocatur in coronam? Ut eius ſingularem voces è cœlo deſignent prærogativam. Si ſemel eſſet vocata, unica tantùm decoraretur corona: ter vocatur in Reginam, ut corona tranſiret in tiaram; igitur in capite eius diademata multa, quia cum triplici corona, plexa a Patre, facta [*Cur illi trina corona?*] à Filio, atque compactà à Sponſo: *Veni coronaveris, veni, veni*que regeritur, dum ad coronam Regina, Virgo Mater aſſumitur; quoniam in corona exprimitur eius triplex excellentia, qua vocatur in imperium uti mater, uti filia & uti Sponſa, ſuis monilibus decorata, atque

Mantua *—Odoratis caput inſignita coronis.*

5 Pende ex quo materia triumphi, ut Virgo ſic coronetur in maieſtate throni. [Ibid.] *Veni de Libano ſponſa mea: veni de Libano, veni: coronaveris de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Non coronabitur, niſi qui legitimè certavit: videamus Virgo quomodo vicerit. *Per eiuſmodi montes ſignantur infides, & tyranni, inter ſævos leones & pardos more ferarum: regna Babyloniorum, Perſarum,* [Rupert.] *Medorum, Arabum, Græcorum*: inquit Rupertus hic. Cuncta hæc regna Mahumetici imperij, atque ditiones Imperatoris Selini. Sint ergo trina diademata, ſeu ſerta Virginis, ſigna & inſignia nobiliſſimi certaminis: igitur virtute coronæ (in myſteria eius ſacratiſsimæ vitæ) in Naupacto triumphum Virgo nova Pallas ſurripuit à Turcis, quorum naves deſcenderunt in profundum quaſi lapis. [*Triumphat de Turcis.*] Congrua trina corona in victoriæ triumphum, ut ex barbaris devictis in eius encomia erigeretur trophæum. Luculenter Mariana hic:

Iviſti ad Libanum, hos ad montes inde recurre:
Serta tibi hinc faciam lucida, flore, roſâ
Lucida Sanir, & Amana de vertice lectâ, Marian.
Sævæ ubi beſtiæ agunt.

Aſtipulatur Bernardus. *Tu ergo bellatrix egregia* (plaudit in *Panegyric. Deipar.* n. 5.) *tu electa è millibus fœminarum. Tu terribilis, ut caſtrorum acies ordinata. Quid enim? An non horruerunt principes tenebrarum, quando viderunt præter mo-* [Bernar.] *rem armatura omni fortiore inſtructam, contra ſe procedere fœminam, fœminam fortem, & ad bella doctiſsimam?* Effectu in Turcas claruit, quid ex roſis precum corona valeret. Siccine oratio: *Ave.*

Sis felix, noſtrumque leves quemcumque laborem. Virgil. 1 Æneid. v. 334.

6 Inter portenta felicitatis Sillæ, cum pugna inſtaret adverſus Regem Ponti, *Ordinibus diſpoſitis* (refert in eo Plutarch. & Bulenger. de *Prodigijs*, cap. 1.) *aura mollis* [*Roſa prognoſticũ victoriæ.*] *è campo vicino, in quo pratum fuit, multos flores iniecit in exercitum, & ſparſit* [Buleng.] *ſponte, inſidentes clypeis & galeis; ut hoſtibus viderentur Syllæ milites coronati, quo præcipites fugerunt.* Haud aliter in Naupacto (favente Virgine) factum, quàm in gloriam Sillæ fictum. *Videamus, ſi flores fructus parturiunt*: dilecto dicebat Sponſa. *Coronaria ſerta*: inquit Maluend. [Cant. 7. 12.] Quos ergo fructus ex coronarijs ſertis expectat Sponſa in Amaſij blandimina? Inſit: *Mandragoræ dederunt odorem ſuum.* [Verſ. 13] Mandragoras oſtendit, dum coronas ex floribus ſpectare cupit, ut Sponſo amœniores [*Mandragora flos amoris.*] corditùs offerat, & in amorem ſummis obſequijs alliciat? An quia mandragoræ Hebr. *Dudaijm*, ideſt, *Amoris flores*? Ita Druſius, & præfat. Maluend. *Geneſ.* 30. 14. Aliquid ſublimius latet (ni fallor) ubi coronæ flores & amoris in delicias promittuntur, & mandragoræ exhibentur. In radice mandragoræ per medium ſectæ, videtur imago hominis, ſed emortui: unde dicta

dicta à Pythagora (ut inquit Cœl. Rhodigin. *lib.* 17. *cap.* 24.) *Andropomorphon*; *tamquàm humanam effigiem præferat: nam radix homini ſimillima eſt; quod Avicenna prodidit, & vulgo fere ita viſitur: propterea Collumella:*

Cœl. Rhodig

Colu-mell.

Quamvis ſemihominis veſano gramine fœta
Mandragora pariat flores.

Videſis Pier. Valerian. *lib.* 58. *cap.* 38. Plin. 13. cap. 25. & Levin. Lemnium de *Herb. & Arborib. Biblijs*, cap. 2. *Similitudinem habet mandragora hominis abſque capite*: ait Aponius apud Ghisler. hic in *Append.* Denique Rugerus Termodont. de *Mandrag.* cap. 4. opportuniùs in noſtrum articulum, infit: *In radice Mandragora figurati codaveris imago. In ſuperiore parte cadaveris apparent hæ litteræ Nil es*: Vide aliò huiuſmodi ſenſus, *Tom.* 1. *T.* 1. *D.* 11. *à n.* 13. Modò præſenti Didaſcaliæ.

Apon.

Cuius in illa imago & inſcriptio.

Ruger. Termod

7 Pende. *Nil es* è converſo lectum, abſdubiò ſonat *Selin.* Hoc nomen Imperatoris Turcarum, dum etiam in Chriſticolas ingenti claſſe ſolicitabat imperium; ut ſubirent tyrannicum Mahumetis iugum. Non fuit fortitudo eius ſicut præſumptio eius. Dedit novacula in cotem, & argilla cocta in lapidem. Apparuerunt roſæ in ſcutis Virgini addictorum, pro eius honore prælantium. Viſa ſunt coronaria ſerta, ubi apparuerunt ſcuta, in quibus militum de averſarijs triumphi ſignabatur felicitas: Virgoque pro floribus Chriſto Sponſo in delicium ſignat mandragoras, queis ſcriptum *Nil es*; ut videretur ex conflictu quid *Selin.* equidem exterminatà claſſe apparuit non homo, ſed hominis ſimulacrum, quippe imaginem eius Virgo redegit ad nihilum. Cum Virgine bellatrice, vires Turcici enervantur imperij. Videtur Selin non homo, ſed cadaveris imago, ſine ullo in vindictam motu; quia ſimulatque catholica claſsis Virgini dicavit in certamine coronam, Turcarum illa reliquit ſine capite Monarcham. Si flores apparuerunt in ſcutis & pro ſcutis, tempus putationis advenit. Floribus Virginis contritæ ſunt naves Tharſis. Selin & Reges terræ congregati ſunt, convenerunt in unum, adverſus Dominum & adverſus Chriſtum eius; ſed in ſpiritu furoris congregatæ ſunt aquæ in auxilium decertantium, & abyſsi Turcas operuerunt, deſcendentes in profundum. Etiam in claſſem irruerunt æquoris fluctus; & ſummerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus: ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati ſunt, commoti ſunt: tremor aprehendit eos. Quid mirum? Viderunt præter morem egregiam bellatricem, contra ſe procedere fœminam, fœminam fortem, armatura inſtructam, prælio paratam & ad bella doctiſsimam. Quid hoc? Iam non eſt Selin: ſine vita cadaver iacet, nec ſui imaginem quaſi in mandragora videt: etenim ſine capite ſuiipſius vanum in throno oſtenſum eſt ſimulacrum; quippequàm Virgo per flores Turcicum iugulavit imperium. Quippini populo Chriſtiano cederet palma, cui contigerat corona? Quidni expectata victoria, favente maris ſtella? Cur non ita eius vexillis extenſis advolaret alis,

Virg. Turcicam claſſem ſubmerſit & imperium iugulavit

Cui mater medio ſeſe tulit obvia mari,
Virginis os habitumque gerens, & Virginis arma?

Virgil. 4 v. 318.

Virginis arma, eius ſalutationis corona. Ut in aquis ſuffocarent tyrannum, hæc erat omnis armatura fortium, quo patuit quid fuit poſt cladem Selin: nihil, contritis navibus eſt: etenim ſine capite, cadavere quaſi in mandragora; eius conturbatæ gentes & inclinata ſunt regna. Ita alij Mariæ, in eius *Nupt. cum Honor.* dixit Claudian. v. 176.

Chriſtiani arma Virginis corona.

————*Devotum ſentiat aquor,*
Agnoſcat famulum Virgo Chriſtipara *Pontum*
Lætitiæ cauſas ignorat dicere miles,
Lætaturque tamen. Mavortia ſigna rubeſcunt
Floribus & ſubitis animantur frontibus haſtæ.
Fas ſit caſtra meis hodie procumbere ſignis.

Claudia

8 Viſum, ſed pictrice phantaſia, inſolenti tot victorijs Selino, reliquum orbis poſiturum ſub imperio; cùm claſſe vaſtà transferret ipſos montes in cor maris: ceterùm decidit exitu à cogitationibus ſuis: etenim in exterminium Turcarum, ſonuerunt, & turbate ſunt aquæ eorum; quia Virgo exercitum Selin, ut nihil eſſet, proiecit in mare (in quo etiam principes eius ſummerſi) uno, vivo vel ſummo in ſolio, tànta cladis inhæſit afflictio; ut tamquam mortui, ſolius cadaveris appareret imago. Ille dicebat decapillatum fuiſſe, amiſſa claſſe. Benè quidem: per capillos cogitationes ſignantur: Virginiſque coronis eius cogitationes præciduntur; quoniam ſi claſſe propoſitum totius orbis occupatio; ſecuit Virgo eius vaſtas *cogitationes ſine intellectu.* Sine intellectu: equidem in potentiæ invincibilis ſpecimen, malum claſiarijs quæſivit omen. Diſpoſuit, ut noſtras obſideret, naves cunctas in formam

Virgo ſecuit vaſtas cogitationes Selini.

Sapienti 1. 5.

mam ſemicirculi, ſeu Lunæ creſcentis. Cogitatio ſanequàm cadentis intellectionis: igitur neſciebat Virginis eſſe decus, & inſigne illius ornatus; habere Lunam *ſub pedibus.* Ambulavit Virgo ſuper fluctus maris, ut ſuffocarentur hoſtes. Hi claſſem ornabant armis: nos ergo arma Salutationis coronis. Virgo ex amore cordium, florem in manu habebat ſcriptum.

Apocal. 12. 1.

Littera communis
Inſcripta eſt folijs: hæc nominis, illa querellæ.

Ovid. 12. *Metamor.* Fab. 1.

Nomine, lætandum nobis: virtute, dolendum illis. De cœlo dimicatum eſt, ut caderet cum tota claſſe Selin: equidem in illius arma & ferreà & ignea; ſerta roſarum nobis ſcuta & arma.

9 Poſt inſignem victoriam de Lyſia à Machabæo glorioſiſsimè partam; cogitavit in templum, à Gentibus profanarum, pergere, ut Numini tantæ victoriæ auctori gratus conſuleret laudi; ubi *cecidit omnis populus in laudem, & adoraverunt & benedixerunt in cœlum, eum qui proſperavit eis: & facta eſt lætitia in populo magna valdè, & averſum eſt opprobrium Gentium.* Unde ergo ita lætabunda militum victorum pectora, ut poſt victoriam conciperent plena gaudia? *Fecerunt* (ſubditur) *dedicationem altaris cum lætitia, & ſacrificium ſalutaris & laudis: & ornaverunt faciem templi coronis aureis, & ſcutulis, & dedicaverunt portas.* Totum eiuſmodi gratitudinis gaudijque theatrum, noſtri propoſiti eſt ſymbolum, in laudem & acclamationem Virginis, quæ verè Numinis templum. Averſum eſt opprobrium Selini, Imperatoris Mahumetici, concuſsà ac contrita in Naupacto numeroſiſsima claſſe. Ad claſsis numerum & magnitudinem, Virgo bellatrix intulit cladem; qua detracta eſt ad inferos Selini ſuperbia, & ut cadaver concidit in profundum pelagi, dicentibus cunctis: *Selin nil es. Numquid iſte eſt, qui conturbavit terram, qui concuſsit regna? Qui poſuit orbem deſertum, & urbes eius deſtruxit? Vulneratus es, ſicut & nos: noſtri ſimilis effectus es.* Iſaias 14. à 10. Aſtitit certamini Regina Virgo.

1. Machab. 4. à v. 55.

Ibidem

Superbiamque fregit.

Vulnera multorum totum fuſura cruorem
Oppoſita premit ipſa manu: quacumque vagatur,
Sanguineum veluti quatiens Bellona flagellum.

Lucan. 7. v. 566

10 Continuò qui illius auſpicio victores, in ſignum gratitudinis cogitant renovationem altaris, quod iurè vocarunt Virginis de *Victoria*; quoniam illis eius reſulgebant trophæa.

Spiculaque, clypeique ereptaq́ roſtra carinis
Multaq́ præterea ſacris in poſtibus arma.

Virgil. d. 7. v. 183.

Ibi cecidit omnis populus in laudem, & adoraverunt & benedixerunt in cœlum eam, quæ proſperavit eis, haccineque cordium gratulatione, facta eſt lætitia in populis magna valdè. Siccine parta victoria, ex qua orbi Chriſtiano tot plena gaudia. Coronis aureis templum Numinis ornarunt, benedictamque inter mulieres Virginem ſalutaverunt.

Viſa gaudere roſaria cultu.

Attrituſque Turca, claſſe à Virgine ſummersà, & inutilibus armis; quia noſtræ naves pro armis, fulgebant mirè ſalutationum roſis. Vernaculè: *Adornaron el templo de la Virgen con coronas, farmadas de Ave-Marias: y triumpharon del Turco nueſtras armas, al verſe Maria coronada de roſas.*

Idem de *Roſa. Virginis coronà, victoria de Turcis parta.*

11 Deinde. *Ornaverunt coronis, & ſcutulis.* Non ſecùs veſtis Virginis. *Aſtitit Regina in ſcutulatis*: legit Hieronym. ad illud Pſalm. 44. 10. *Inveſtitu deaurato.* Coronis & ſcutulis ornatur; ut clareat quid accipiat & quid roſas offerentibus conferat: igitur quæ in ſalutationibus accipit dona roſarum, convertit in ſcuta adverſus iacula hoſtium. Præfati in templo flores, haud veri, ſed dumtaxat fuere ſymbolici. Ità Doctiſs. arbitratur Sanctius hic, *n.* 62. ubi: *Coronis & ſcutulis: ideſt, varijs emblematis & anaglyphicis ornamentis.* Unde etiam Pamphilus Saxus canit:

Pſal. 44 10. Hieron.

Salutationum roſariæ, in adverſarios ſcuta.

Sanct.

Vincebant quæ picta roſaria.

Hieroglíphica ſunt roſæ, ac ex illis coronæ ſalutationis Angelicæ: ſcutaque deſignantur, ubi in encomia Virginis proferuntur; quoniam eius corona in tela & incurſus hoſtium, devotis cordibus validiſsimum ſcutum. Dicam appoſitè cum Del-rio in *Hercul. furent.* Senecæ, v. 758.

Pam-phil.

Quidnam opus eſt, quæ flos florum es, tibi mittere flores?

Reſpondet Virginis pietas: ut in clypeos convertam acceptas roſas: etenim cùm Angelica ſalutatio ſit ſalutantium protectio; ſi mille roſæ in corona, millæ clypei pendent ex ea.

Delr.

12 Denique. *Coronis aureis & ſcutulis & dedicaverunt portas.* Quodnam horum amicabile vinculum, ut ſimul portæ, coronæ atque ſcutula nectantur? Summa profectò poteſtatis ex Angelicæ virtutæ ſalutationis; qua iterata, quaſi ex roſis

roſis penſilis Virgini efformatur corona, cuius fructus percipiunt in dulcedinem cordis, qui benedictum plaudunt eius fructum ſacri ventris; ut videatur in fœminas benedicta, & plena gratiâ, quæ etiam nobis gratiâ plena: coronæque eius nectuntur ſcuta & portæ; ut homines afficiantur utili ſalutationis dulcedine: quandoquidem corona Virginis non ſolùm præſtat in iras hoſtium impenetrabile ſcutum; ſed etiam devotis aperit, pervias conſtituens, portas ad regna cœlorum. Ut vitam habeant, & abundantiùs habeant, quicumque gratiâ plenam Virginem-Matrem ſalutant: igitur ſi clypeus adverſus viſibiles hoſtes validior in inviſibiles dæmones, à quorum inſidijs & devotos inſigniter protegit, & ad Numinis thronum apertis portis deducit. Pallas apud Æſchyl. in *Eumenid.* v.505. de ſe dicit:

In viſibiles, & inviſibiles hoſtes.

Devotos Virgo ducit in cœlum.

Æſchyl.

Deorum ſola ego claves domorum ſcio,
Ubi aſſervatur fulmen.

Mentitur ficto applauſu. Sola Virgo-Mater gaudet huiuſmodi privilegio, ut devotos protegat, & in horum hoſtes irruat, conterens Turcarum copias, naveſque roſtratas, pro offerentibus myſticè amœniſſimas roſas.

———*Pallas na exurere claſſem*
Argivum atque ipſos potuit ſubmergere
ponto.

Virgil. d. 1. v. 43.

Hæc in viſibiles hoſtes: fulget etiam & triſulco fulmine in inviſibiles; à quibus flammis eripit prædam, & deſtructis inſidijs reconciliat in gratiam.

13 *Potentia Dei* vocatur Maria, *quia fecit illi magna, qui potens eſt*: ait Marrac. *in Biblioth. Virgin.* Dominoque dicitur. *Excita potentiam tuam, & veni, ut ſalvos facias nos.* Vigilanter Crucius in *Paraphr.*

Pſal. 79. 3.

Oris coruſcans fulminantis lampada,
Oſtende te vocantibus.
Tuæ tremendæ ſigna da potentiæ,
Et nos amicos ſoſpita.

Crucius

Varietas lectionum delicabit voti arcanum. Titulus Pſalmi eſt: *Pro his qui commutabuntur.* Genebrard. *Commovebuntur pro lilis, contra omnes tyrannos in populum Domini inſurgentes.* Maluend. *Super lilia: ſuper roſas.* Carthagena lib. 7. de *Virgin.* Tom. 1. *Homil.* 2. *Pro his qui revertentur victoria ſuper roſas.* Quid intelligendum literaliter, diximus in *Expoſition. Tautolog.* n.34. Modò in allegoricum ſenſum. Potenter dominabatur copijs tyrannus Selin, extendens quotidiè imperium; cupiens etiam Dei populum formidabili claſſe pati iugum. Turcæ concepto triumpho exultabant & inſultabant: Chriſticolæ dominationem timebant. At Deus ſuam potentiam excitavit, & ut Turcæ commoverentur, actutùm venit. Unde ergo in victoriam motus? præparatus à Catholicis Virgini roſarum in coronulam faſciculus: apparuitque victoria ſuper roſas, & Chriſtianorum felicitas; quoniam ita per Virginem excitavit potentiam, ut non ſolùm contulerit ſalutantibus victoriam, ſed commoverit tyrannum, ut eius cum tota claſſe ſummergeretur imperium. Nullum aliud auxilium præter Virginem, quam coronis demulcebat, contra tyrannum populus Chriſtianus habuit. Illa vocata atque ſalutata venit: excitata, ut ſalvum faceret, eſt Virginis-Matris potentia: per roſaſque inſignis parta victoria; etenim dum illi ſerta huiuſmodi offeruntur, ſine viribus hoſtes à devotis removentur: imò ſuffocantur, ſummerguntur; ut non appareant, qui ſervituti nos roſtratis navibus mancipare cupiebant. Concinnè Crucius:

Verſ. 1.

Per roſarij flores, Turcarū conſracta vires

Ara mihi, virtuſque mea & anchora vitæ
Undique terribiles quam petiere minæ.
Per te nil metuo, quamvis exterrita montes
In medium videat terra volare fretum.

Crucius

14 Deinde: *Pro his qui commutabuntur teſtimonium*: ſubditur. *Qui revertentur victoria ſuper roſas.* Quinam hi? Valent, & florent ſerta Angelicæ ſalutationis in inſidiatores dæmones; ut conſtet eius virtus quanta ſit, etiam in eos qui convertuntur ad cor. Sunt peccatores, quos captivos dæmon habet, cogitans non eſſe potentiam quæ de manu tyrannica eruere poſſit. Moventur, commutantur, revertuntur, ſed iacent miſera colla (non corda) adhuc ſub Satanæ catena. Frangi cupiunt, ſed non poſſunt: & ut confrigant vel graviſſimas catenas, his qui revertuntur, victoria præſignatur ſuper roſas; quia nihil efficacius, quàm Virginis corona ſalutationum, contra vincula, tyrannidem, aque poteſtatem dæmonum. Invoca, clama, ſaluta: huiuſmodi ſertis, quantumvis opprimaris, ceciderunt catenæ de manibus tuis, Virgini.

Ibid.

Et dæmonis artes.

Sagitta curæ eſt & carmen.

Callimach.

Ut dicit Callimachus in *Hymn. Apollin.* v.44. etenim dæmones fugat, ſagittis ſauciat, vulneribus occupat, ut rupto vinculo, qui catenati egrediantur ex peccatorum inferno.

15 Verum elucet, quod in Ethnico-

rum

rum blaterabatur ſcena. De Semeles anima commenti ſunt inter otia, quod in barathrum vel lapſa fuit vel demerſa; de quo nos *Ephemer. Iſagog. Decembr. n.*29. Ut poſſit exire, & ad ſuperos remeare Deam Pulchritudinis conſuluit filius, cui illa dedit auream divitem coronam, unionibus lappilliſque refertam, quorum ſplendore allucinaretur Cerberum, relicturum iubare pervium oſtium, ut tutò Semele tenebras fugiens, ſuperioris luminis frueretur gaudijs: quapropter per Iovem illa ſplendeſcens corona fuit collocata inter ſidera, atque pro lappillis ad Auſtrum apprimè tredecim decoravit ſtellis. Videſis Nonnum in *Dionyſiac.* lib. 7. à v. 359-8. à v. 416. &. 25. à v. 116. Unde Ioan. Iovian. Pontan. lib. 3. *Uraniæ*, influxus ſiccine deſcribit:

Quæ corona Auſtralis apud Aſtronomos

Pontan.

Inde etiam occultus ſub pectore paſcitur
ignis,
———*Et amor nova vincula nectit.*

Per ſacra roſaria Virginis corriguntur errata ſuperioris ætatis. In Averno corruptelæ morum, ſub poteſtate tenebrarum & dæmonum; iacent plerique, miſerrimè mancipati; quippequàm venundati ſub peccato, cum morte pactum percuſſerunt & inferno. Vellent exire vinculis gravati, verùm urgent adamantinæ catenæ. Excitat Deus potentiam, Virgoque venit, miniſtris barathri roſis oſtentans coronam: & pro his qui commuttantur, eſt corona ſuper roſas; quippe fauſti fugiunt tenebras, ſalvique in lucem evadunt, quoniam iubar coronæ dæmones fugiunt. Converſorum ad cor, laqueus contritus eſt, & ſic liberati ſunt: igitur exierunt ex obſcuritate tenebrarum, quia ad libertatem per roſas viderant patulum oſtium. In cœlo collocatur corona. Virginis; in qua ſtellæ fulgent pro roſis. Signum magnum apparet in cœlo, mulieris imago, & *in capite eius corona ſtellarum duodecim.* Cœlo figitur corona, quia hàc itur ad aſtra.

Devotione roſarij peccatores ſunt converſi.

Apocal. 12. 1.

Claud. d. v. 274

Iam tibi molitur ſtellantia ſerta Bootes,
Inque decus Mariæ iam ſidera parturit
ether.

16 Intelligitur modò, cur victoria ſuper roſas *pro ijs qui commutabuntur*, præfigitur *teſtimonium.* Teſtimonium? Utique, ut palàm ſit, quid fiat virtute coronæ (ponite corda veſtra in virtute eius, ut ennarretis in progenie altera (dum exeunt ex flagitiorum inferno, ſacro ſtudentes roſario, igitur alij videntes libertatis teſtimonium, imitabuntur & ſtudium & obſequium; ut è collo ecutiant graves catenas: in coronaque Virginis præ ſe fertur victoria ſuper roſas; quippequàm per ſacrum ſalutationum roſarium, qui devoti liberantur à tenebris, & vinculis peccatorum. Ita potiùs quam Tibullus 1. *Eleg.* 3. v. 62. dicere quimus:

Ibid.

Et à dæmonum catenis liberati.

Floret odoratis terra benigna roſis.

Tibull.

Scuta, portaſque cupiunt encomiaſtæ Virginis, ex eiuſdem coronis; ſed obliviſcuntur, myſticum ſacrum templum decorari dumtaxat *coronis aureis.* Coronæ ſunt ſalutationes Angelicæ, ſed non aureæ, ni proceſſerint ex corde. *Voce mea ad Dominum clamavi & exaudivit me*: dicitur in noſtra Tantalogia. Poteſt eſſe vox ſine ſono clamoris, verùm non clamor ſine voce clamantis. Cur ergo Propheta nectit, quod certocertius in oratione ſupponit? Ut conſtet quæ oratio audita, & non exaudita, ubi in angore ad Dominum clamant corda, abſente orationis forma, præſente tantùm materiâ; quæ conſtat ex vocis clamore, corde diſtante: quam quidem orationem divina non audit auris; quippequàm vel clamando penitùs oratio informis. Perſpicuius claret in ſalutatione Angelica, quæ verbo tenus fit, cogitationis ſocordiâ; qua quidem eſt in ſalutatione clamor vocis, & nequaqàm vox clamantis; quippe qui ſic clamando precatur, clamat; verùm non ſalutat. Salutat, qui voce & mente inhæret ſalutationi Mariæ, ut per coronam portas aperiat ad gratiam, & contra iacula hoſtium, ut bellatrix ſit ſcutum: hicque in precibus clamantis vox auditur, dum roſis Virgo-Mater devotione coronatur; quoniam qui non devotè cum floſculis clamat Virgini, clamat, verùm ſinevoce: & exaudri nequit, quod etiam vocem in clamore non habet. Eſt corona, ſed non aurea: & quæ voce & corde non aurea, Virgini non eſt corona. Alluſione in cœleſtem præfatam coronam dicemus ex Germanico Cæſare in *Arati Phœnomen.* à n. 34.

Ubi ſup. pr.

Pſalm. 3. 5.

Oratio cordis fiat etiam quæ vocalis.

Quæ Virgini grata & aurea corona?

Cæſ. Germ.

——*Miſcet tranquilla ſerenis.*
Diſſentit Divæ, eſtque ſine honore corona.

17 Argumentum latè expoſuimus hic, tota *Didaſc.* 2. Modus etiam à Prophano docetur, 4. *Faſtor.* à v. 317.

Summiſſoque genu, vultus in imagine Divæ
Fixit, & hos dixit crine iacente ſonos:
Supplici alma tuæ genitrix fæcunda Deorum
Accipe ſub certa conditione præces.
Plurima lecta roſa eſt: ſunt & ſine nomine
flores.

Ovid.

Ita ritus, aliàs flores, qui in quæſtum dati non habent fructus. Mirum eſt quod à

Virgine-Matre (ut Palacio, & Ioſepho Stephano de *Roſario*, cap. 4. placet) dicitur per Siracidem: *Quaſi roſa fructificate.*
Eccl. 34 17.
Quid? Licèt roſa, iuxta Anacreontem *Carm.* 5.

Amoribus iurè dicata,
Tota decora & venuſta,
Anacr.
Honor decuſque florum,
Cœlitum voluptas,
Encomia roſæ.
Odorque Divum,
Philtrum Gratiarum,
Amor curaque veris;

Flos quidem dumtaxàt eſt. Quinam fructus aderit mero, puroputo flori, ut addictis
Verſ. 19.
Virgini dicatur: *Fructificate*? Delicat fructum & actutum. *Florete flores quaſi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam & collaudate canticum.* Fructus horum florum, queis conficitur Virgini ſertum, & ſalutationis collaudatur canticum; ſunt in moribus pulchritudo candoris, ſplendor honeſtatis, decuſque gratiæ, & dramate ſalutationis Angelicæ, dicatæ
Quinam roſarij fructus?
Virgini-Matri; cui offeruntur ex corde, tamquàm ex viridario, iuſta diſtincta myſteria, ſacra ſerta varijs coloribus picta, odore, decore, & gratiâ, purpureis, aureis, luteiſque folijs calycè ex ipſo inſignita; ut ex fructibus cognoſcatur roſarum quanta excellentia; etenim licèt roſa nullum fructum habeat phyſicè; Virginis roſario addictis, meritò commendetur *fructificate*: habent enim per Virginem morum candorem, cogitationum atque cordium puritatem, gratiam per canticum, contra inſidiantes ſcutum, & poſt per coronæ floſculos, portam apertam,
Manil.
ut perveniant ad cœlos. Hos fructus in ſalutatione, & ad ſalutationem requirit Virgo in corona, uti de cœleſti canit Manil. d. à v. 277.

Munditiæ cultuſque adſint, arteſq; decora,
Et lenocinium vitæ, præſenſque voluptas,
Virginis hoc anni petunt, floreſque corona.

Influit enim corona cœleſtis amorem, ut ignis pectoris accendatur erga Virginem.

18 Propiùs articulo. *Quaſi roſa fructificate.* Ergo fructus abeſſe poteſt à roſa: utique, dum incuriòsè Virgini ſalutatio recitatur Angelica; ex cuius cultu, rituque devoto, animæ provenit tanta fructuum multitudo. Devotione foventur, qui laudatione naſcuntur meditatione, cordis in myſteria mirabilia glorioſæ Virginis-Matris. Quiſquis ſertum offert perfunctoriè in plauſum Virginis, floribus tantùm exiguum utilitatis: & pro ſalutationis quæſtoſa ſolicitudine, ſalutantibus dicitur, *Fructificate*; quoniam ſi roſarum ſerto eſt tepida ſalutatio; in labijs profectò eſt roſa, verùm roſa ſine fructu: igitur punctione vagarum inutilium cogitationum, ſuſque deque facit tot in floribus odorem virtutum, candorem morum, divinam gratiam, atque ſcutum in tutelam: quos quidem fructus ex roſa ad flores haberet, ſi ritè & rectè coronam Virgini-Matri obtuliſſet. Hac igitur excellentiâ
In roſario non flos, quando ſine fructu eſt

——*Grata corona data,*
Quam pudor & leges & ſua iura ſinunt.
Ovid. 3. triſt. v. 58. & 68.

Olim maximè in ſacris axioma fuit: *Quod facis, fac* Seneca in *Ludo Claudij*, *Fac quod faciendum eſt*: inquit, & in *Medea*, v. 904. *Hoc age, & faxò.* Idem monendum, colentes Virginis canticum, ut referant ex floribus fructum: etenim qui coronam deſes Virgini offert, licèt in obſequium faciat, non facit obſequium; quippequàm deficit vel devoto devotionis ſtudium. Illi videtur ſacra amabilis corona, & ſunt tantùm verba, labiorum officia, quin dicat aliquid, quia ſine mente tantummodò dicit; nec ſalutet Virginem dignâ decoraque laude, quandoquidem dumtaxat ſalutat ore: & ſpecie devotionis in Deiparæ auxiliatricis ſervitium, cuncta verba encomiaſtes profert in ventum, ſine fructu, ſine emolumento, attrito tempore, ſine laude in ipſa laude: quando ritè, voluntaria oris Virgo beneplacita perficeret, & voluntate labiorum invocantem non fraudaret. Sic Virgo præclara, in cuius manibus & labijs gratia diffuſa, ad te currentem ad te clamantem, favore.
Senec.
Quo modo in ſalutatione non ſalutetur Virgo.
Ab illa muneratur devotio.

Voti feciſti compotem, numquam preces
Tuliſſe paſſa eſt irritas:
Quin vota donis antevertis, circulo
Illum coronas aureo.
Crucius

Videſis plura miranda apud Bonif. Bagat. *Tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. §. 7. *n.* 20. & ſeqq. Ita ergo non ſunt fraudati à deſiderio ſuo, qui victores in Naupacto. Nata eſt Minerva, & cum illa ſimul Roſarium (uti dicemus *Tautologia ſeq. Didaſc.* 3. *n.* 15.) ut quæ Virgo decore cataphracta in acie, hoſtes pungeret ſpinis, & flores præberet ſocijs. Elucet egregiè Symbolum in noſtrum ex Turcis famigeratum trophæum: igitur quos ex Roſa myſtica acceperunt gratis flores; grati texuerunt in coronam bellatricis Virginis, quando in actionem gratiarum, *Ave* canentes in triumphum, hymnis, muſicis, & canticis ſalutarunt gratiâ plenam, & inter mulieres à tota Trinitate benedictam.
Roſariũ ortum cum Minerva.

Can-

Candidus intereà poſitis exercitus armis,
Exultat Virginem iuxta: nec ſignifer ullus,
Nec miles pluviæ flores diſpergere ritu
Ceſſat, purpureoque Ducem perfundere nimbo.
Hæc quoque velati lauro myrtoq; canebant;
Diva parens.
Claud. d. à v. 295

DIDASCALIA. VIII.

Nova Raymundi vexilla, in nova bella.

1 DE commendatione dotium in exercitus regimen, ſeu auguſtam imperatoriam dignitatem; dicit Stoicus *Epiſt.* 90. *Inter homines pro ſummo eſt optimus. Animo itaque Rector eligatur: ideoque ſumma felicitas erat Gentium; in quibus non poterat potentior eſſe, niſi qui & melior. Hi continebant manus, & infirmiores à validioribus tuebantur. Suadebant, diſſuadebantque; & utilia atque inutilia monſtrabant. Horum prudentia, ne quid deeſſet ſuis, providebat, fortitudo arcebat pericula, beneficentia augebat, ornabatque ſubiectos. Officium erat imperare, non regnum.* Unde exercitus Imperatori ſummum encomium, modò in regimine adimpleret officium. Totum huius miniſterij momentum collocat Oneſicritus lib. 1. *Imperator.* cap. 3. In Ducis *religione, arte, & virtute.* Exemplar totius ſplendoris habemus, ubi Imperator exponitur Monachus, Abbaſque S. Raymundus (à quo inſtitutus militaris, illuſtriſsimus equeſtris ordo Calatravæ; floruitque, eius prudentiæ regimine) terror Maurorum, fulmen infidelium, uſque ad ſupremum maieſtatis faſtigium, ex principio levi, hominum opinione; verùm reverà cœleſti: igitur conſtituto Raymundo exercitus Duce, militiam illuſtrem reddidit religione, arte ac virtute. Adiſis Sherlog. Tom. 3. in *Cantic.* Veſtigat. 35. Bozium, Tom. 2. de *Signis Eccleſ.* lib. 19. cap. 1. Gretſer. de *Cruc.* Tom. 3. lib. 2. cap. 14. Azor 1. *Inſtit. moral.* lib. 13. cap. 5. quæſt. 3. Petr. Gregor. *Syntagm. lib.* 15. cap. 33. Marian. *Hiſtor. Hiſp.* Tom. 1. lib. 11. cap. 6. alioſque plures apud Tamaium, in *Martyrol. Hiſpan.*
Munia regentis exercitũ.
Senec.
Oneſicrit.
Raymundus Auctor ordinis militaris Calatravæ.

2 Calatrava ergo expugnata à Sanctio IV. Caſtellæ Rege, tradita fuit ab illo ſub Archiepiſc. Toletani ditione, ab hocque Templariorum inclyto ordini equeſtri; qui ſæpe illam propugnavit à Maurorum invaſione. At cùm audiſſet novos delectus militum ab infidelibus fieri, pro antemuralis recuperatione; excurſuſque ſicut pridem haud meditari, ſed expeditionem totis viribus moliri; militia Templariorum (quam Martem vocabant) cogitans, haud pauci numeri eſſe, quos Mahumetani velitationibus vulneraverant; animum omninò deſpondit, & Sanctio, ut curaret, præſidium tradidit. Nemo illuſtrium, primatum & potentium auſus adire periculum. Suo tantùm, cùm ſocio Raymundus ſumpſit (iudicatum, delitare) & cunctorum expectationi, imò non expectationi, plenè reſpondit: igitur Mauri audito Ducis nomine, fugerunt; & poſſe latere, ut victoriam iudicarunt: religione enim arte & virtute, Caſtellum conſtituit Raymundus inexpugnabile; pace partâ, ut unuſquiſque viveret ſub vite & ſub ficu ſua. *Calatravam à Mauris tuendam de manu Sanctij ſuſcepit, ac peritiâ rei militaris mirabiliter pollens, Saracenos fugavit, multaſque urbes expugnavit: novo & uſque ad ea tempora inaudito exemplo, Monachatui militiam coniunxit, inſtituitque Ordinem Militarem, in tota Europa celeberrimum. Huius novi ordinis milites, quandiu à prælio abſtinebant; adamuſſim obſervabant victum, veſtitum, pſalmodiam, contemplationem, opus manuum, ſilentium vigiliaſque; ut nihil minus à Monachis efficerent.* Hoc opus inſigne, in oculis noſtris mirabile, fecit & perfecit Raymundus auctor, atque *utriuſque militiæ cœleſtis & terrenæ ſupremus Ductor.* Toletum ergo reliquit, milites recenſuit, & afflatus è cœlo virtute ſuperiore roboravit.
Rexit religione arte & virtute.
Quenã ordinis inſtituta.

O quibus una ſalus placuit, mea caſtra ſecutis
Indomita cervice mori; componite mentes,
Ad magnum virtutis opus, ſummoſque labores.
Vadimus in campos.
Lucan. 9. v. 379.

3 Quoties Mars eſſet vulneratus (videſis inſaniam uſquequaquè apud Homer. in *Iliad.* & Delr. in Senec. *Hercul. Furent.*) vel nolebant adeſſe aut videri in certamine; finxerunt Ethnici in hominis pectus ſuum ſpiritum emittere, ut in pugna videretur tamquàm Numen, quippe ferebat toto in pectore Martem. Iovian. Pontan. 3. *Uran.*

Et deplorati mandarunt Martis habenas:

Et